

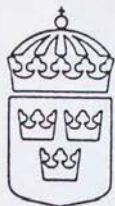
Ref

FRIKOMMUN FÖRSÖKET

En rapport om
försöksverksamheten
med ökad kommunal självstyrelse

SOU 1988:26

Delbetänkande av stat-kommunberedningen

Statens offentliga utredningar
1988:26
Civildepartementet

Frikommunförsöket

En rapport om försöksverksamheten med
ökad kommunal självstyrelse

Stat-kommunberedningen
Stockholm 1988

Beställningsadress:
Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 STOCKHOLM
Tel: 08/739 96 30
Informationsbokhandeln
Malmtorgsgatan 5

Beställare som är berättigade till remisseexemplar eller friexemplar kan beställa sådana under adress:

Regeringskansliets förvaltningskontor

SOU-förrådet

103 33 STOCKHOLM

Tel: 08/763 23 20 Telefontid 8¹⁰ - 12⁰⁰ (externt och internt)

08/763 10 05 12⁰⁰ - 16⁰⁰ (endast internt)

ISBN 91-38-10167-X
ISSN 0375-250X

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1988

Statsrådet och chefen för civildepartementet

Stat-kommunberedningen föreslog i februari 1984 att en försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse skulle genomföras. Beredningens förslag låg till grund för regeringens och riksdagens beslut under våren 1984 om det s. k. frikommunförsöket.

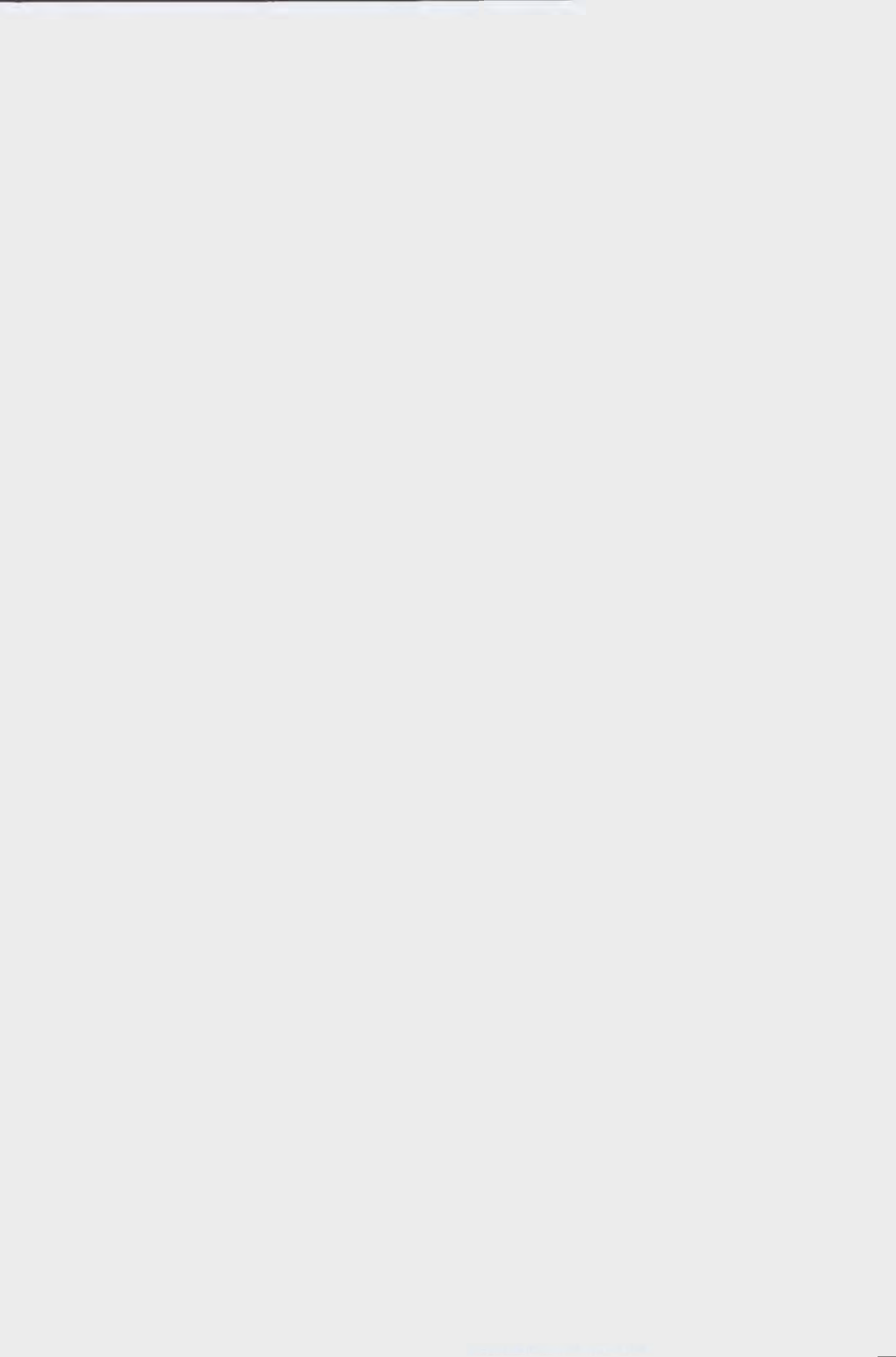
Riksdagens beslut innebär att en försöksverksamhet bedrivs i nio kommuner och tre landsting. Försökskommunerna har bl. a. getts möjlighet att göra avsteg från statlig reglering för att kunna pröva nya vägar i den kommunala verksamheten. Försöket är avsett att pågå under en fyraårsperiod och att efter utvärdering ligga till grund för mera generella överväganden om förändringar. När det gäller möjligheten att pröva en friare kommunal nämndorganisation har riksdagen i mars 1988 beslutat att frikommunförsöket i denna del skall förlängas med tre år och utvidgas till fler kommuner.

Stat-kommunberedningen har regeringens uppdrag att svara för frikommunförsöket. Vi har fortlöpande på olika sätt informerat regeringen och riksdagen om försöksverksamhetens utveckling. I den här rapporten lämnar vi en samlad redovisning. Regeringens ställningstaganden till frikommunernas förändringsförslag behandlas område för område. Vi gör också en uppsummering av vunna erfarenheter och lägger mot den bakgrunden förslag om den fortsatta försöksverksamhetens inriktning.

Stockholm i april 1988

På stat-kommunberedningens vägnar

Jan Nygren
Ordförande

Innehåll

Sid.

<i>Allmän bakgrund</i>	7
Från idé till beslut	7
Ett sätt att pröva nya vägar	9
Lokal förankring	11
Uppföljning och utvärdering	11
 <i>Försöksverksamheten sjösätts och tar form</i>	12
Ett brett engagemang	12
Många önskemål från frikommunerna	13
Regeringen i huvudsak positiv	15
Ett par hundra försök	17
 <i>Frikommunförsöket område för område</i>	18
Den kommunala organisationen	18
Plan- och byggområdet	23
Bostadssektorn	26
Utbildningsområdet	29
Kommunikationer	33
Miljöskydd och naturvård	35
Hälso- och sjukvård, social omsorg	38
Arbetsmarknadspolitik	43
Frikommunfrågor i övrigt	45
 <i>Riksdagsbeslut om utvidgad försöksverksamhet</i> ..	47
Friare nämndorganisation	47
Fortsatt kommunallagsarbete	48
Samråd med brukarna	49
Ökad målstyrning	50

<i>Frikommunförsök i Norden</i>	51
Danmark	51
Norge	53
Finland	55
Nordiskt frikommunförsök	55

<i>Den fortsatta försöksverksamheten</i>	56
Försöksperioden bör förlängas	56
Antalet frikommuner bör utökas	57
Försöksverksamhetens innehåll bör vidgas	58
Arbetssätt och utvärdering bör ses över	63

Bilagor

1. Karta med frikommunerna och frilandstingen	65
2. Lag om en friare kommunal nämndorganisation ..	66
3. Förteckning över ställningstaganden till frikommunernas förändringsförslag	69
4. Stat-kommunberedningens sammansättning	86
5. Tilläggsdirektiv till stat-kommunberedningen	88
6. Källor och litteratur	90

Allmän bakgrund

Kommunerna och landstingen har ansvar för viktiga samhällsuppgifter. En femtedel av vårt lands resurser används för kommunala angelägenheter. Mer än en miljon är kommun- eller landstingsanställda och som förtroendevalda är över 70 000 personer engagerade. Ett förnyelsearbete om den offentliga sektorn handlar därför i hög grad om den kommunala verksamhetens utveckling.

Samspelet mellan stat och kommun intar en central plats när förändringar i samhällsförvaltningen övervägs. Olika metoder har under årens lopp använts för att förenkla relationerna mellan statlig och kommunal verksamhet. Det vanliga tillvägagångssättet har varit att genom utredningsarbete finna generella lösningar. När civildepartementet bildades 1982 gällde det att finna nya arbetssätt. Frikommunförsöket kom då in i bilden.

Från idé till beslut

Idén om en försöksverksamhet med frikommuner togs från regeringshåll upp första gången i ett anförande av civilminister Bo Holmberg den 5 oktober 1983. Vid en statlig verksamhetskonferens framhöll han att kommunsektorn är ett viktigt område i arbetet med att reformera den offentliga sektorn. Den långtgående statliga regelstyrningen av kommuner och landsting borde enligt civilministern kunna begränsas.

Frikommuniden togs under hösten 1983 också upp i riksdagen. På en fråga om Kalmar som "byråkratisk frizon" gav civilministern följande svar:

"Det är enligt min mening angeläget att vi så snabbt som möjligt kan nå fram till resultat. Regeringen överväger därför att under vårriksdagen lägga fram en proposition om försöksverksamhet med minskad statlig reglering av kommunal verksamhet. Avsikten är att regeringen skall kunna ge kommunerna dispens från en del statliga regler. Genom att pröva nya och obyråkratiska former för samverkan mellan stat och kommun hoppas jag att de kommunala organen skall kunna söka sig fram till lösningar som bäst svarar mot lokala behov och förutsättningar.

Ett underlag för regeringens förslag om försöksverksamheten kommer att utarbetas av stat-kommunberedningen. Frågan om hur de medverkande kommunerna skall utses kommer att behandlas av beredningen."

Ett intensivt utredningsarbete inleddes därmed i stat-kommunberedningen. I februari 1984 kunde vi redovisa ett förslag till försök med ökad kommunal självstyrelse. Detta vann regeringens gillande varför en proposition kunde avlämnas till riksdagen en månad senare. Den 1 juni 1984 godkände riksdagen de riktlinjer för en försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse som redovisats i propositionen. Riksdagen antog också en lag om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation och gav regeringen bemyndigande att göra avsteg från s. k. riksdagsbundna författningar. Strax efter riksdagsbeslutet utsågs frikommunerna* och stat-kommunberedningen fick regeringens uppdrag att svara för försöksverksamhetens genomförande. Frikommunförsöket var därigenom i full gång. En idé hade på några månader lett till riksdagsbeslut.

* Ale, Bräcke, Gnosjö, Haninge, Helsingborgs, Sandvikens, Tyresö, Varbergs och Örebro kommuner samt Göteborgs och Bohus, Jämtlands och Örebro läns landsting.

Ett sätt att pröva nya vägar

I vårt betänkande om frikommunförsöket konstaterar vi att behovet av statlig tillsyn och kontroll övervägts vid olika tillfällen. Genom sektorsvisa studier har problemen inventerats och förslag genomförts främst med hänsyn till den berörda sektorns behov och förutsättningar. Vår slutsats är att ett reformarbete med denna inriktning möter tvekan från ansvariga samhällsorgan just därför att de förändrade förutsättningarna inte prövats i praktiken.

Den offentliga sektorns problem kräver att nya former provas för omprioritering och förnyelse av samhällsorganisationen. När det gäller den kommunala verksamheten är det väsentligt att skapa bättre förutsättningar för kommuner och landsting att anpassa sina beslut och åtgärder till de lokala förhållandena. I vårt betänkande framhåller vi att en begränsning av den statliga regleringen kan öka de enskilda människornas inflytande och medverka till att samhällsresurserna kan utnyttjas på ett effektivare sätt. En försöksverksamhet med denna inriktning anser vi därför angelägen. Särskilda former för fältförsök kan enligt vår mening underlätta för ett mera intensivt förändringsarbete av såväl samhällsverksamhetens innehåll som former.

Möjligheter

Det grundläggande syftet med frikommunförsöket är att pröva möjligheten att avsevärt öka den kommunala självstyrelsen. I första hand skall försöksverksamheten vara inriktad på regler om kommunernas organisation och uppgifter. Frågor som tas upp skall alltså ligga inom den kommunala sfären – det skall handla om kommunal verksamhet och statens förhållande till denna. Det finns dock inget hinder mot att inom områden där kommuner och

landsting är engagerade ta upp frågor om att ta över uppgifter som idag ligger på statliga organ.

Förutom rena dispensfrågor dvs. frågor om avsteg från statliga regler kan försöksverksamheten gälla möjligheten att hitta nya former för samarbete mellan statliga och kommunala organ samt mellan kommuner och landsting.

Begränsningar

Försöksverksamheten har uttryckligen begränsats när det gäller skyddet för vitala samhällsintressen. En grundläggande begränsning är den som följer av att regering och riksdag även fortsättningsvis måste ha möjlighet att genomföra en politik för landet som helhet, t. ex. vad gäller likvärdig standard och rättvist fördelad samhällsservice. Andra begränsningar gäller skyddet för medborgarna. Det kan sålunda inte bli fråga om att undanröja sådan statlig reglering som utgör ett skydd för medborgarnas liv och hälsa och för särskilt utsatta eller svaga grupper. Det kan inte heller bli fråga om att ta bort de bestämmelser som har kommit till för att garantera de enskildas rättssäkerhet. Det kan gälla möjligheten till insyn i offentlig verksamhet och rätten att anföra besvär över samhällsorgans beslut. Över huvud taget bör grundläggande frågor om kommunernas och landstingens förhållande till enskilda kommunmedlemmar inte tas upp inom ramen för försöksverksamheten. De enskilda medborgarna skall inte rättsligt komma i ett sämre läge än andra. De frågor som prövas i försöksverksamheten får vidare inte öka de statliga kostnaderna.

Samtidigt som dessa gränser starkt betonas i propositionen framhåller civilministern att de uppdragna gränserna för verksamheten inte skall uppfattas så att de utgör hinder för en djärv och nydanande syn på behovet av och formerna för statlig styrning. Just det faktum att det är

fråga om en försöksverksamhet som följs och utvärderas från statens sida gör att man bör acceptera en relativt långtgående frihet för försökskommunerna.

Lokal förankring

En viktig utgångspunkt för försöksverksamheten är att frikommunerna själva hos regeringen skall anmäla behov och önskemål om förändringar. En sådan uppläggning har bedömts vara av stor betydelse för att kunna skapa ett brett engagemang i berörda kommuner och landsting. Detta är en synpunkt som särskilt underströks vid riksdagsbehandlingen.

Uppföljning och utvärdering

Stat-kommunberedningen har regeringens uppdrag att svara för att försöksverksamheten med ökad kommunal självstyrelse genomförs och följs upp. En viktig uppgift är att hålla fortlöpande kontakt med försökskommunerna och på olika sätt bistå dem. Vi skall också yttra oss över och bereda försökskommunernas framställningar om förändringar. I vårt uppdrag ingår vidare att svara för en systematisk och allsidig utvärdering.

Försöksverksamheten sjösätts och tar form

Försöksverksamheten med frikommuner är ett nytt sätt att arbeta med samhällsförändringar. I stället för att utreda sig fram till slutliga lösningar gäller det här att genom försök vinna erfarenheter innan generella beslut fattas. De nya tankegångarna har mötts med förväntningar och rönt uppmärksamhet. Beslutet i riksdagen fattades under bred politisk enighet och ett stort antal kommuner och landsting uttalade intresse för att vara med. En intensiv debatt inleddes om den kommunala självstyrelsens ställning och det statliga regelsystemets utformning.

Frikommunförsöket är också unikt genom att de fortlöpande kontakterna sker direkt mellan regeringskansliet och de enskilda kommunerna. På detta sätt har synpunkter och förändringsförslag på lokal nivå kunnat föras vidare till regering och riksdag. Vid planeringen av försöket och under arbetets gång har det varit väsentligt att bygga upp en förtroendefull samverkan med frikommunerna.

Ett brett engagemang

Under försöksperioden har en nära samverkan ägt rum mellan stat-kommunberedningen och frikommunerna. I det inledande skedet besökte representanter för beredningen alla berörda kommuner och landsting varvid försöksverksamhetens uppläggning diskuterades. Vid olika

tillfällen har seminarier och konferenser arrangerats för att byta erfarenheter om frikommunförsökets utveckling. Sådana överläggningar har ägt rum på civildepartementet, i Örebro, Sandviken och Tyresö kommuner samt i Jämtlands läns landsting. Särskilda informationsinsatser görs genom tidskriften Förnya Lokalt och informationsbladet Frikommunnytt.

Ett stort antal personer är engagerade i frikommunförsöket. Förtroendevalda i fullmäktige och nämnder har avsatt mycket tid och många tjänstemän har avdelats för arbetet med att utforma framställningar till regeringen. Organisatoriskt har detta kommit till uttryck genom att särskilda kontaktpersoner utsetts i berörda kommuner och landsting, inom regeringskansliet och vid statliga myndigheter. Fortlöpande kontakter sker också med kommunförbunden och fackliga organisationer.

De statliga myndigheterna har engagerats på olika sätt. Ett regeringsuppdrag gavs den 19 juni 1985 till statens planverk att lämna särskild rådgivning om byggnadslagstiftningens tillämpning. De nio berörda länsstyrelserna fick den 12 september 1985 regeringens uppdrag att medverka i försöksverksamheten. När det gäller utvärderingen av frikommunförsöket medverkar Göteborgs universitet, riksrevisionsverket, socialstyrelsen och skolöverstyrelsen.

Många önskemål från frikommunerna

När startskottet gått för frikommunförsöket i juni 1984 inleddes ett omfattande inventerings- och utredningsarbete på lokal nivå. Avsikten var att frikommunernas önskemål skulle föreligga redan under hösten 1984. Detta visade sig vara alltför optimistiskt. Den stora mängden för-

ändringsförslag kom i stället in till regeringskansliet under våren och sommaren 1985.

Aktiviteten när det gäller antalet förslag har varit olika i frikommunerna. Mer än en tredjedel av de aktualiserade frågorna kommer från Haninge och Örebro kommuner. Antalet förslag från landstingen är lägre än för merparten av kommunerna. Förklaringen till detta är sannolikt att den helt dominerande verksamheten i landstingen, hälso- och sjukvården, regleras av en tämligen ny ramlag som ger landstingen ett stort mått av frihet. Även inom andra landstingsområden har nya lagar antagits som öppnar nya vägar för landstingen att själva avgöra arbetsformer och organisation. Förändringsförslagens fördelning på de olika frikommunerna framgår av den följande sammanställningen.

Antal förändringsförslag från frikommunerna

Kommun	Antal
Ale	25
Bräcke	23
Gnosjö	32
Haninge	46
Helsingborg	23
Sandviken	11
Tyresö	16
Varberg	8
Örebro	51
<i>Landsting</i>	
Jämtlands läns	18
Göteborgs och Bohus läns	15
Örebro läns	16
Summa	284

Frikommunernas ansökningar är av skiftande omfattning. I några fall har en genomgång gjorts av hela det kommunala verksamhetsområdet. I andra fall har vissa

begränsade frågor tagits upp. Sammanlagt har cirka 280 olika förslag om dispenser och andra åtgärder förts fram. Av dessa gäller nästan två tredjedelar områdena planering och bebyggelse samt skola och arbetsmarknad. Frikommunernas förändringsönskemål fördelade på olika ämnesområden redovisas i den följande tabellen.

Frikommunernas förslag fördelade på verksamheter

Verksamhet	Antal
Kommunallagsfrågor	13
Plan- och byggområdet	64
Bostadssektorn	11
Skolfrågor	72
Kommunikationer	17
Miljöskydd och naturvård m. m.	25
Hälsö- och sjukvård, social omsorg m. m.	39
Arbetsmarknadsfrågor	32
Övriga frikommunförslag	11
Summa	284

Regeringen i huvudsak positiv

Frikommunernas förändringsönskemål har behandlats av stat-kommunberedningen. I yttranden till regeringen har vi i stor utsträckning ställt oss bakom kommunernas och landstingens förslag. Detta har lett till att dispensönskemål tillgodosetts helt, i huvudsak eller delvis. I vissa fall har dispens lämnats från en författningsbestämmelse eller annan åtgärd vidtagits som möjliggör att frågan prövas i försöksverksamheten.

En annan form av positivt beslut är att förändringsönskemålet genomförs generellt för hela landet utan föregående försök. För vissa frågor klargörs att några formella hinder inte föreligger i dag för en förändring.

För den enskilda försökskommunen innebär "förändringspaketet" att man i regel utöver de "egna" frågorna får möjlighet att också pröva förändringsförslag som aktualiserats av de övriga frikommunerna. I vissa fall har försöksprojekt möjliggjorts speciellt för en kommun eller ett landsting.

En del framförda förändringsförslag ryms dock inte inom försöksverksamhetens ram och kan därför inte tillgodoses. Det gäller här förslag som bedömts leda till ökade kostnader för staten eller få negativa effekter när det gäller rättssäkerheten. Omfattande huvudmannaskapsförändringar har heller inte bedömts vara lämpliga att pröva i frikommunförsöket. Exempel på frågor som avstyrkts är ändringar i besvärsrätten i vissa naturvårdsärenden samt i rätten att bestämma i frågor om transport av farligt gods. Andra exempel gäller förändringar i ansvarsfördelningen för arbetsmarknadspolitiken samt för fastighetsregistrering och fastighetsbildning.

Av de 284 framförda förändringsönskemålen har mer än en tredjedel tillgodosetts genom beslut om försöksverksamhet. I ett 40-tal fall har vi klargjort att förslagen kan genomföras utan ändringar i statliga regler. Därtill kommer att vissa frikommunfrågor fått sin lösning helt, i huvudsak eller delvis genom generella åtgärder. Sammantaget har således frikommunerna haft framgång med tre fjärdedelar av sina önskemål.

En förklaring till att en fjärdedel av frikommunförslagen behandlats i samband med generella åtgärder är att frikommunerna tagit upp frågor som varit aktuella i statliga utredningssammanhang. Den stora mängden förändringsförslag på plan- och byggområdet var sålunda redan föremål för beredning inför en ny lagstiftning. Detsamma gällde olika önskemål beträffande omsorger om psykiskt utvecklingsstörda. Avsikten från frikommunernas sida var

här att bedriva försök fram till dess den generella lagen trädde i kraft.

Frikommunförslag som tillgodosetts genom försöksverksamhet eller generella åtgärder

Åtgärd	Antal	Procent
Tillgodosetts genom beslut om försöksverksamhet	99	76
Framförda förslag som kan genomföras utan ändring av regler	43	
Tillgodosetts helt, i huvudsak eller delvis genom generella åtgärder	73	
Förslag som ej tillgodosetts	59	21
Förslag som bereds	10	3
Summa	284	100

Ett par hundra försök

De möjligheter till försök som öppnats tillämpas med något undantag av en eller flera frikommuner. Ofta är det flertalet frikommuner som utnyttjar försöksmöjligheterna. Mer än hälften av alla möjliga försök bedrivs sålunda i samtliga frikommuner. Detta innebär att den enskilda kommunen i stor utsträckning prövar förändringar som grundar sig på förslag från annan försökskommun. Härigenom kommer en fråga att prövas i olika typer av kommuner. Underlaget för att få fram erfarenheter och dra generella slutsatser blir på detta sätt betydligt bredare. Om man ser till de olika områdena pågår de flesta försöken inom skolsektorn. För frikommunförsöket i sin helhet rör det sig om ett par hundra pågående försök.

Frikommunförsöket område för område

Frikommunernas förändringsönskemål berör de flesta kommunala verksamheter. I det följande lämnas en översiktlig redovisning område för område av de åtgärder som vidtagits från regeringens och riksdagens sida. I första hand behandlas frikommunförslag som tillgodosetts genom försöksverksamhet och generella åtgärder. Vidare redovisas frågor från frikommunerna som kan genomföras utan ändringar i statliga regler. En heltäckande förteckning över gjorda ställningstaganden till de framförda förslagen redovisas i bilaga till rapporten.

Den kommunala organisationen

Frågan om att öka den organisatoriska friheten för kommuner och landsting var aktuell redan när frikommunförsöket startades. Önskemål fanns om dispens från bestämmelser om obligatoriska nämnder. Avsikten var att skapa en nämndorganisation som var anpassad till lokala förhållanden och till en decentraliserad förvaltningsorganisation. Vi föreslog därför att en lag om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation (frikommunlagen) skulle finnas redan i inledningen av frikommunförsöket. Regeringen och riksdagen anslöt sig till detta.

Nämnder blir frivilliga

Frikommunlagen ger frikommunerna en nästan fullständig frihet att organisera de centrala nämnderna. Endast kommunstyrelsen, förvaltningsutskottet, valnämnden och i förekommande fall folkhögskolestyrelse är obligatoriska. I övrigt har frikommunerna rätt att lägga uppgifter som ankommer på en central nämnd på en eller flera andra nämnder. Detta innebär att avsteg har gjorts från kravet på att ha en särskild socialnämnd, miljö- och hälsoskyddsnämnd, byggnadsnämnd och skolstyrelse. Dessa obligatoriska nämnder har alltså gjorts fakultativa för frikommunerna.

Att en specialreglerad nämnds uppgifter kan fördelas på flera nämnder innebär också avsteg från principen om kommunen som odelad förvaltningsenhet. Härigenom har det t.ex. gjorts möjligt att samordna uppgifter som rör förskolan med uppgifter som rör grundskolan.

Kommundelsnämnd får fler uppgifter

Även i fråga om lokala organ har frikommunerna genom frikommunlagen fått ökad organisationsfrihet. Det har således öppnats möjlighet att inrätta institutionsstyrelser inom det specialreglerade området. Vidare kan uppgifter lämnas till lokala organ även om uppgiften inte är begränsad till kommundelen. Frikommunerna har också genom den särskilda frikommunförordning som gäller på skolområdet getts möjlighet att låta lokala organ handlägga uppgifter som avser statligt reglerade tjänster, huvudsakligen lärar- och skolledartjänster.

Den ökade frihet som getts frikommunerna i fråga om lokala organ har utnyttjats i ganska begränsad omfattning. Möjligheten att handlägga frågor om statligt reglerade tjänster har dock tagits upp av samtliga frikommuner som har en decentraliserad nämndorganisation.

Byutvecklingsgrupper kan inrättas

Under frikommunförsökets gång har ytterligare önskemål om förändringar som gäller nämndorganisationen förts fram. Dessa önskemål har tillgodosetts genom tillägg i frikommunlagen. Den ena av dessa förändringar innebär att frikommunerna får inrätta särskilda organ för att ta hand om viss förvaltning och verkställighet under ett lokalt organ, t. ex. för en by eller ett bostadsområde. Den nya organisatoriska möjligheten utnyttjas av Bräcke kommun som inrättat byutvecklingsgrupper.

Delegation förenklas

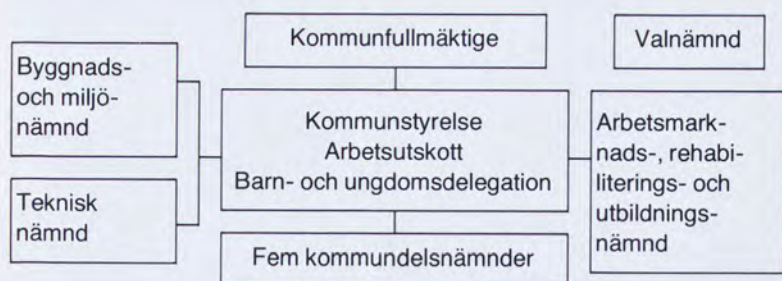
Ett annat frikommunförslag gäller reglerna om anmälan av delegationsbeslut. Frikommunerna har här getts möjlighet att göra avsteg från kravet på att beslut som har fattats med stöd av delegering från en nämnd skall anmälas till nämnden. Nämnden får själv besluta i vilken utsträckning anmälan skall ske. Denna möjlighet tillämpas av Ale, Gnosjö, Haninge och Tyresö kommuner.

Förändrad nämndorganisation i Ale, Bräcke och Sandviken

Tre av frikommunerna har utnyttjat möjligheten att förändra den centrala nämndorganisationen. Det gäller Ale, Bräcke och Sandviken vilka samtliga har anpassat den centrala organisationen till en decentraliserad förvaltning med geografiskt heltäckande kommundelsnämnder.

I Ale trädde den nya organisationen i kraft den 1 januari 1986. Under kommunstyrelsen finns tre facknämnder, nämligen tekniska nämnden, bygg- och miljönämnden samt arbetsmarknads-, rehabiliterings- och utbildningsnämnden. Inom kommunstyrelsen har en särskild barn-

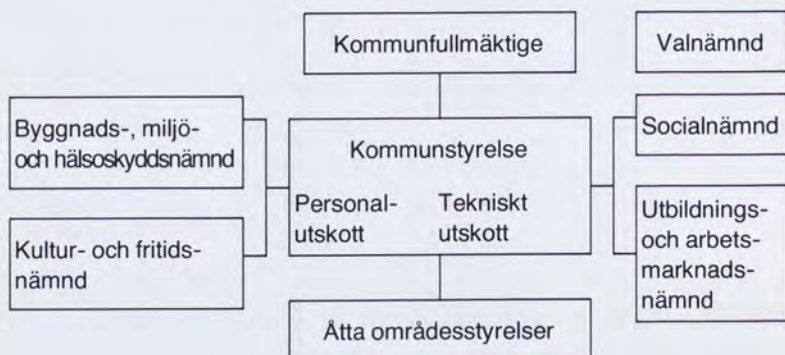
och ungdomsdelegation inrättats. Följande figur illustrerar den politiska organisationen i kommunen.

De långa avstånden inom *Bräcke* gör att den traditionella kommunala organisationen med ett antal centrala facknämnder och förvaltningar inte passar kommunen särskilt bra. När kommundelsnämnder infördes i hela kommunen 1984 var det naturligt att också förändra den centrala nämndorganisationen genom att slå ihop och slopa vissa facknämnder. Bräcke har också utnyttjat möjligheten att inrätta särskilda organ, s.k. byutvecklingsgrupper, under kommundelsnämnderna. I dag ser organisationen ut på följande sätt.

Sandviken har från och med den 1 januari 1986 en organisation med fyra centrala nämnder och åtta kommunalnämnder eller områdesstyrelser som kommunen har valt att kalla de lokala nämnderna. Organisationen ser ut på följande sätt.

Kallelse till fullmäktige

Ett frikommunförslag har gällt förenkling av kommunallagens regler om kallelse till fullmäktiges sammanträden. Förslaget har tillgodosetts generellt utan försök genom en ändring i kommunallagen så att kallelse numera kan ske även på annat tillförlitligt sätt än med posten, t. ex. genom bud.

Ökat brukarinflytande

Några frikommuner har framfört förslag, som skulle öka brukarnas inflytande i den kommunala verksamheten. Förslagen har i huvudsak tagit sikte på att tillskapa särskilda brukarstyrelser med representanter för brukarna, t. ex. föräldrarna på en barnstuga, och de anställda. Regeringen har tagit upp frågan om brukarinflytande i proposi-

tionen om aktivt folkstyre. Regeringens förslag innebär att nya möjligheter att utveckla brukarinflytandet genom delegeringsinstitutet införs i kommunallagen. Delegering från en nämnd till en anställd får enligt förslaget förenas med villkor om krav på samråd med brukarna och krav på enighet med företrädare för dessa. Som framgår längre fram i rapporten har riksdagen godtagit förslagen.

Lokala folkomröstningar

En frikommun har önskat dispens från kommunallagens regler om lokala folkomröstningar. Förslaget innebär att en minoritet bestående av en tredjedel av fullmäktiges ledamöter skulle ges rätt att besluta om en undersökning av opinionsläget i en lokal folkomröstning eller liknande förfarande.

Detta förslag har regeringen inte ansett lämpligt att pröva i försöksverksamheten. Enligt regeringens mening skulle ett generellt genomförande av förslaget innebära en försvagning av det representativa systemet.

Plan- och byggområdet

Det statliga regelsystemet inom plan- och byggområdet är omfattande. Det är därför naturligt att frikommunerna framförde förslag till lättnader i byggnadslagstiftningen. En del önskemål fordrade lagändringar för att tillgodoses. Andra däremot var möjliga att genomföra helt eller delvis utan lagändring.

Ny plan- och bygglag

Arbetet med att förenkla reglerna för fysisk planering och byggande prioriterades av regeringen. En proposition

överlämnades till riksdagen redan våren 1985. Genom förslagen i denna tillgodosågs huvuddelen av de kommunala önskemålen. Syftet med de föreslagna förändringarna var att göra det enklare för allmänheten och att ge frikommunerna bättre möjligheter att lämna god service i plan- och byggärenden. Riksdagens behandling av propositionen kom dock att kopplas samman med det aviserade förslaget till ny plan- och bygglag.

Genom den nya plan- och bygglagen, som trädde i kraft den 1 juli 1987, kom de flesta av frikommunernas önskemål att tillgodoses generellt. Den nya lagstiftningen innebär att det statliga regelsystemet förenklas och moderniseras. Ett genomgående drag i reformen är decentralisering av beslutsfattandet. Kommunerna får sålunda själva besluta om planer och de statliga myndigheternas plangranskning har begränsats till statliga och regionala intressen samt säkerhetsfrågor. Reglerna om bygglov har också förenklats. Kommunerna kan numera under vissa förutsättningar i detaljplan eller områdesbestämmelser besluta att vissa åtgärder får utföras utan bygglov. Detta gäller bl. a. för enklare fritidshus, kolonistugor och liknande, komplementbyggnader, mindre tillbyggnader och vissa ändringar av byggnader. Även tillbyggnader och ändringar av befintliga industribyggnader skall kunna befrias från bygglovsplikt. Bygglovshanteringen har också förenklats genom att ansökningen kan ske muntligen och kraven på ansökningshandlingar gjorts mer flexibla. Möjligheterna att ge tillfälliga bygglov har också utökats. Förenklningar har vidare genomförts i fråga om byggnadsnämndens verksamhet, besiktning m. m.

Uppdrag till statens planverk

Många av de problem som frikommunerna tagit upp har gällt byggnadslagstiftningens tillämpning. Regeringen beslutade därför 1985 ge statens planverk i uppdrag att i

samverkan med bostadsstyrelsen, lantmäteriverket och länsstyrelsernas organisationsnämnd lämna särskild rådgivning till frikommunerna.

Planverket utarbetade ett program för frikommunförsöket inom plan- och byggområdet. En speciell projektledare anställdes. "Frikommunarkitekten" besökte kommunerna varvid en inventering gjordes av problem, önskvärda förändringar och praktikfall. I planverkets rapport behandlas frikommunernas förslag till förenklat bygglovsförfarande, rationell hantering av arbetslokalfrågor, samordnad tillståndsgivning, flexiblare tillämpning av egen-skapskrav, rationell planfastställelse samt flexiblare krav på kvalitet och detaljeringsgrad.

I sin rapport redovisar planverket en rad slutsatser av studien. En är att oklarheter om tolkningsutrymmet i gällande lagstiftning skapar självpåtagna kommunala regelsystem. En annan är att kommunerna hellre vill ge råd än bygglovbefria för att förhindra byggfel och granntvister. Därigenom kan man också ha kvar uppsikten över miljöns förändring. I de fall flera myndigheter skall besluta är information till den bygglovsökande om ärendets gång och förväntat beslutsdatum särskilt viktig. Handläggningen av bygglov och planer varierar mycket med kommunstorlek och tjänstemannakompetens samt med politisk sammansättning och engagemang. I rapporten konstateras också att kritiken mot gällande lagstiftning i regel inte kommer från de tjänstemän som dagligen använder lagarna. Kunnig personal anses väsentlig för hanteringen av bygglov. Studien visar slutligen att kommunerna är klart intresserade av ökad handlingsfrihet och att den kreativitet som frikommunförsöket skapat lett fram till förenklingar i arbetsrutiner. De framkomna erfarenheterna har därför förmedlats till alla landets kommuner.

Byggnadsavgifter

Från några frikommuner har framförts förslag om ändringar i lagen om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande. Denna lag har numera inarbetats i PBL varvid önskemålen har tillgodosetts så att alla landets kommuner har möjlighet att jämka eller efterge byggnadsavgifter som tas ut vid överträdelser av plan- och bygglagen. Om överträdelsen är ringa kan byggnadsnämnden sätta ned eller efterge byggnadsavgiften.

Bostadssektorn

Kommunerna har i stor utsträckning ansvaret för planering, byggande och förvaltning av bostäder. Det kommunala ansvaret för bostadsförsörjningen innebär att kommunerna skall verka för att kommuninvånarna får tillgång till ändamålsenliga bostäder och en god boendemiljö. De statliga bostadslånen och bidragen har därvid stor betydelse. I frikommunförsöket har förslag förts fram om ett ökat kommunalt ansvar för besluten. Regeringen har även inom detta område gått kommunerna tillmötes trots att det handlar om statliga medel.

Beslut om bostadslån

Frikommunerna har getts rätt att bedriva försök med kommunal beslutanderätt i fråga om bostadslån och bostadsanpassningsbidrag i vissa fall. Det gäller beslut om bostadslån för nybyggnad av småhus som skall bebos av lånesökanden. Det gäller vidare beslut om *dels* statliga s. k. bostadsanpassningslån, dvs. bostadslån till sådana anpassningsåtgärder som är standardhöjande och för vilka bostadsanpassningsbidrag lämnas, *dels* statliga bostadsanpassningsbidrag som lämnas i samband med bostadslån

för nybyggnad av småhus. När det gäller bostadsanpassningsbidrag utan kombination med bostadslån eller förbättringslån har kommunerna redan beslutanderätten. Möjligheten att ta över beslutanderätten för fler bostadsfrågor har utnyttjats av Bräcke, Gnosjö, Haninge, Helsingborgs, Sandvikens, Tyresö och Örebro kommuner.

Utvärdering av riksrevisionsverket

Försöket med kommunal beslutanderätt om bostadslån m. m. har utvärderats av riksrevisionsverket (RRV). Av utvärderingen framgår bl. a. att alla kommunerna är mycket positiva till att få besluta om lån till låntagarbyggda småhus. Uppgiften ses inte som särskilt svår eller betungande. Det kommunala förmedlingsorganets beslutanderätt betyder kortare – för ett par kommuner väsentligt snabbare – handläggning och förbättrad service. Uppfattningen om vilket merarbete det medför skiftar mellan olika förmedlingsorgan. Samtliga är angelägna att få ha kvar rätten att besluta om lån till låntagarbyggda småhus.

När det gäller länsbostadsnämnderna har några fått påtaglig avlastning. En länsbostadsnämnd tror inte att det blir någon besparing eftersom frågor från förmedlingsorgan och från konsulter blivit fler. Några klagomål på kommunerna har man inte fått, och besvär över småhusbesluten förekommer knappast. Länsbostadsnämnderna ser allmänt positivt på utfallet av försöket.

I fråga om lån i kombination med bidrag till bostadsanpassning anser kommunerna att reglerna är krångliga. Ärendena är sällsynta och omfattar i motsats till låntagarbyggda småhus många bedömningar. Inte minst gäller det vilka åtgärder som är att hänföra till standardhöjande. Kommunerna tycker dock beslutanderätten är bra ur servicesynpunkt och vill ha den kvar. Länsbostadsnämnder-

na anser i allmänhet denna typ av ärenden alltför komplicerade för kommunala beslut.

Riksrevisionsverket anser att utvärderingen leder till slutsatsen att ingenting talar mot att länsbostadsnämnderna skall få ge de kommuner, som så önskar och som har erforderlig kompetens och resurser, rätt att besluta om lån till låntagarbyggda småhus under insyn av länsbostadsnämnderna. Kommuner med för liten byggverksamhet bör normalt inte få rätt att fatta beslut anser RRV.

När det gäller bostadslån i kombination med bostadsanpassningsbidrag anser RRV att mot kommunal beslutanderätt talar att ärendena innehåller svåra bedömningar och att de är så sällsynta. Å andra sidan medför kommunal beslutanderätt förbättrad service till de sökande. RRV anser dock att dessa ärenden inte är lämpliga för kommunalt beslutsfattande.

Beslut om statligt stöd

Försök med kommunal beslutanderätt kan också bedrivas i fråga om statligt stöd till vissa förbättringsåtgärder i bostadshus. Det gäller bl. a. räntestöd vid förbättring av bostadshus och energisparbidrag. Försöksverksamhet på detta område pågår i Bräcke, Haninge, Helsingborgs, Sandvikens, Tyresö och Örebro kommuner.

Utvärdering av riksrevisionsverket

Riksrevisionsverket har på regeringens uppdrag utvärderat försöksverksamheten. Beslutsdelegeringen har för kommunerna i allt väsentligt inte medfört att administrativa rutiner tillkommit eller bortfallit. De mätbara administrativa vinsterna har gjorts vid länsbostadsnämnderna. Det är dock bara i storstadslänen med stora ärendemängder i försökskommunerna som länsbostadsnämnderna an-

ser att bortfallet av ärenden inneburit en betydande avlastning.

Ärendenas totala handläggningstid har minskat som en följd av att länsbostadsnämnderna inte deltar i handläggningen. Denna förkortning har dock endast betydelse i de fall då den sökande kan befara att länsbostadsnämndens beslut skall avvika från kommunens yttrande och därför inte påbörjar arbetet så snart kommunens beredning är slutförd.

RRV anser att en förkortad handläggningstid ur service-synpunkt inte är ett bärande argument för en delegering av beslut vad gäller räntebidragsärenden. Därmed inte sagt att en förkortad handläggningstid inte kan ha andra vinster. En påtaglig positiv effekt av försöksverksamheten är att de sökande numera kan få mer klara och definitiva besked vid underhandskontakter med kommunens handläggare.

Undersökningen styrker den allmänna uppfattningen bland länsbostadsnämnderna att försökskommunerna är kompetenta att fatta beslut i dessa frågor. De olikheter i tolkningarna av föreskrifterna som finns kan enligt RRV:s uppfattning avhjälpas genom en förbättrad kommunikation mellan länsbostadsnämnderna och kommunerna.

Utbildningsområdet

Utbildningsområdet är den sektor där frikommunerna har fört fram flest önskemål om förändringar. Nästan en tredjedel av förslagen kan hänföras till detta område. Det beror naturligtvis i hög grad på att skolan är ett viktigt och omfattande kommunalt verksamhetsområde. Därtill

kommer att uppgifterna i hög grad är statligt detaljreglerade.

Regeringens behandling av frikommunernas totalt 72 önskemål inom detta område innebär att huvuddelen har fått en positiv behandling. Endast i 11 frågor har önskemålen inte kunnat tillgodoses. De möjligheter till försök som öppnats tillämpas i stor utsträckning av alla frikommunerna.

De avsteg från gällande regler som provas i försöksverksamheten har samlats i en särskild förordning. Därutöver har en dispens lämnats genom ett särskilt regeringsbeslut. Vidare har generella åtgärder vidtagits som tillgodoser vissa av frikommunernas önskemål. I några fall har klargjorts att nuvarande regler inte hindrar ett genomförande.

Statsbidragen förenklas

Flera av frikommunernas förändringsförslag syftar till en friare användning av statsbidragen. Kommunerna har här getts möjlighet att fritt fördela basresurser, förstärkningsresurser och tilläggsbidrag mellan olika skolenheter. Frikommunerna får också använda mindre resurser för undervisningen i B-språk än vad som sägs i skolöverstyrelsens föreskrifter. De resurser som frigörs på detta sätt får istället användas för undervisning i andra ämnen. När det gäller statsbidraget till lokal skolutveckling får kommunerna och landstingen själva bestämma fördelningen mellan personalutbildning och lokalt utvecklingsarbete.

Organisatorisk frihet

Genom frikommunförsöket har kommunerna också fått större frihet att organisera skolarbetet. Frikommunerna har sålunda getts rätt att utan länskolnämndens medver-

kan besluta om att anordna eller dra in skolenheter. Fri-landstingen får istället för skolöverstyrelsen och länsskolnämnden fördela elevplatserna inom sektorsramar för landstingets gymnasieskola. I försöksverksamheten prövas också friare former för samverkan i skolan, enklare förfarande vid praktisk arbetslivsorientering samt friare regler för beslut om förläggning av läsåret och skolarbetsveckan. Frikommunerna har vidare rätt att ändra nämndorganisationen. Detta har lett till att skolfrågorna i några kommuner samordnats med andra kommunala verksamheter.

Ökat ansvar för personal

En del förändringar på skolområdet gäller personalen. Inom frikommunförsöket är det möjligt att låta kommun-
delsnämnder och andra lokala organ behandla frågor om statligt reglerade tjänster. Istället för länsskolnämnden får frikommunerna tillsätta skolledare. De har också rätt att låta lärare vid kommunal musikskola undervisa i grundskolan samt anordna utbyte av personal mellan lågstadiet och förskolan. Det är också möjligt att bevilja arbetstidsminskning för skolledare i samband med delpension.

Frikommunförslag blir generella

Vissa önskemål från frikommunerna på skolområdet har tillgodosetts helt eller delvis genom generella åtgärder. Frågor som behandlats på detta sätt är ökade möjligheter till ämneskombinationer, ändring av meritvärderingssystemet vid lärartillsättningar, friare disposition av skolledningsresurserna samt förenkling av bestämmelserna om statsbidrag till huvudlärare i gymnasieskolan. Andra exempel på "frikommunbeslut" som gäller alla landets kommuner och landsting är möjligheten att bättre anpas-

sa skolhälsovården, gymnasieskolans utbildning och den kommunala vuxenutbildningen till lokala förhållanden.

Inga hinder i nuvarande regler

Några av de förslag som frikommunerna fört fram till regeringen har visat sig möjliga att genomföra utan förändringar i statliga regler. Det finns således inga hinder för en kommundelsnämnd att fastställa lokala arbetsplaner för skolan. Vi kan också konstatera att det kommunala uppföljningsansvaret för 16–17-åringar gäller även om kommunen saknar egen gymnasieskola. Det är vidare möjligt att inrätta särskilda flickklasser vid tekniska linjer inom gymnasieskolan. En annan fråga där regelsystemet "missuppfattats" gäller tilldelningen av resurser till utbildningsplatser inom gymnasieskolan. I detta fall har klargjorts att statsbidrag utgår oberoende om utbildningen innehåller praktikavsnitt eller inte.

Det framtida ansvaret för skolan

Den lämnade redovisningen visar att skolfrågorna intar en central plats i den kommunala verksamheten. Det är därför inte förvånande att frikommunerna ägnat skolan stor uppmärksamhet. En viktig del av frikommunförsöket är att genom försök med förändringar på olika områden vinna nya erfarenheter. Försöksverksamheten är självfallet bara en del av det utvecklingsarbete som pågår om skolan. Ett viktigt arbete har bedrivits i en särskild parlamentarisk kommitté – den s.k. styrningsberedningen. Denna har haft till uppgift att ta fram underlag för ett principiellt ställningstagande i fråga om ansvarsfördelning och styrning på skolområdet. Styrningsberedningen har i ett betänkande i mars 1988 redovisat sina ställningstaganden för regeringen.

Kommunikationer

På kommunikationsområdet kan kommunerna med stöd av olika plan- och trafikförfattningar påverka trafikutvecklingen. Det kommunala ansvaret omfattar också gatu- och väghållning liksom insatser för att ordna den kollektiva persontrafiken. Inom frikommunförsöket har olika önskemål om dispenser och andra åtgärder förts fram.

Lokala trafikföreskrifter

Frikommunerna fick möjlighet att bedriva försök med kommunal beslutanderätt i fråga om lokala trafikföreskrifter i vissa fall. Beslutsbefogenheterna kunde övertas från länsstyrelsen för huvudled, stopplikt, väjningsplikt och färdhastighet för sådana vägar och gator som inte är riksvägar eller primära länsvägar.

Dispensmöjligheten tillämpades av Ale, Bräcke, Gnosjö, Haninge och Tyresö kommuner. Lagstiftningen blev 1986 generell och gav alla kommuner ökade möjligheter att meddela lokala trafikföreskrifter.

Trafikintegrering i bostadsområden

Haninge kommun ansökte om att få pröva trafikintegrering i bostadsområden och skapa trafikmiljöer där trafik och andra aktiviteter blandas på de oskyddade trafikanternas villkor. Trafiksäkerhetsverket fick 1985 regeringens uppdrag att utarbeta regler för en försöksverksamhet inom frikommunförsökets ram. I regeringsbeslutet framhålls att försöksverksamheten bör avse avgränsade områden. Besluten om trafikregler bör fattas i form av lokala trafikföreskrifter. Vidare anges att trafiksäkerhetsverket skall utforma sina föreskrifter i nära samarbete med de

frikommuner som önskar delta i försöksverksamheten. Haninge kommun har för avsikt att under året påbörja ett försök med speciella trafikregler.

Vägskyltning ses över

Frikommunerna har tagit upp flera frågor som rör skyltning. En sådan gäller vägverkets regler för vägvisning. Haninge kommun anser att en speciell storstadsmodell behövs. På denna punkt har konstaterats att några hinder i den nuvarande lagstiftningen inte finns för att genomföra förslaget. I en annan skyltfråga önskar kommunen beslutanderätt för skyltning av hotell, vandrarhem m.m. Regeringen avser att under året tillgodose detta önskemål genom en generell ändring i vägmärkesförordningen så att kommuner som är väghållare får överta ansvaret från länsstyrelsen. En allmän översyn av fördelningen av ansvaret för olika skyltfrågor bör enligt vår mening göras. Synpunkter från frikommunerna visar att oklarheter råder på detta område.

Trafiktillstånd slopas

Frikommunernas dispensönskemål på kommunikationsområdet har i stor utsträckning tillgodosetts genom generella författningsändringar. I samband med nya plan- och bygglagen genomfördes olika lagändringar. Genom ändring i väglagen avskaffades kravet på länsstyrelsens tillstånd för anläggningar utanför vägområde som kräver bygglov. Kommuner som är väghållare har också fått överta beslutsbefogenheter från länsstyrelsen för en del frågor. En begäran om dispens från kravet på behovsprövning av trafiktillstånd för landstingets handikappfordon kommer också att tillgodoses genom en generell lagändring. Av intresse i sammanhanget är vidare att trafikhuvudmännen i samtliga län kommer fr. o. m. 1 juli 1989

att ha rätt att bedriva lokal och regional kollektivtrafik utan krav på linjetrafiktillstånd.

Miljöskydd och naturvård

På miljöskydds- och naturvårdsområdena har kommunerna viktiga uppgifter. Som ansvariga för samhällsbyggnad och närmiljöns utformning är de kommunala insatserna väsentliga. I frikommunförsöket har önskemål om dispenser och andra åtgärder i det statliga regelsystemet förts fram. Huvuddelen av kommunernas förändringsförslag har fått en positiv behandling. Flera frågor gäller ansvarsfördelningen mellan länsstyrelsen och kommunerna.

Beslut om skyltar

Länsstyrelsen beslutar idag om skyltar i naturen. Det gäller tillstånd att sätta upp reklamskyltar och beslut om att ta bort anordningar som vanpryder landskapsbilden. Frikommunerna anser att de själva bör ha hand om den här tillståndsprövningen. Detta önskemål har regeringen tillgodosett genom att en särskild förordning utfärdats om försöksverksamhet. Undantag har dock gjorts för de fall där tillstånd även krävs enligt väglagen. Försök med kommunal tillståndsprövning pågår i Ale, Gnosjö, Haninge och Tyresö kommuner.

Anmälan om miljöfarlig verksamhet

Anmälningar om miljöfarlig verksamhet skall idag göras till länsstyrelsen. På förslag av frikommunerna har dessa getts möjlighet att bedriva försök som innebär att anmälningar istället skall göras till kommunens miljö- och häl-

soskyddsnämnd. Denna förändring provas nu i Ale, Tyresö och Örebro kommuner.

I den under våren framlagda propositionen om miljöpolitiken inför 1990-talet bedömer regeringen att det finns underlag för att generellt genomföra den ordning som provas i frikommunförsöket. I fortsättningen skall alltså i alla kommuner anmälningar om miljöfarlig verksamhet göras till miljö- och hälsoskyddsnämnden. Kommunerna skall också utöva tillsynen av sådan miljöfarlig verksamhet som är anmälningspliktig eller som inte kräver vare sig anmälan eller tillstånd enligt miljöskyddslagen.

Beslut om motorsport- och skjutbanor

Länsstyrelsen beslutar idag om tillstånd att anlägga motorsportbanor och vissa skjutbanor. Frikommunerna har ifrågasatt den här ordningen för tillståndsprövning. Riksdagen har därför beslutat om en försöksverksamhet med kommunal tillståndsprövning enligt miljöskyddslagen. Denna möjlighet tillämpas av Helsingborgs, Tyresö och Örebro kommuner.

I den miljöpolitiska propositionen tar regeringen upp frågan om kommunal tillståndsprövning i miljöskyddsärenden. Ett ökat kommunalt inflytande välkomnas. Regeringen anser dock att det f. n. inte finns underlag för att lägga tillståndsgivning i större skala på kommunerna. Ytterligare erfarenheter från frikommunförsöket bör avväktas.

Djurskydd

Genom frikommunförsöket har kommunerna getts ökade befogenheter vid tillsyn enligt lagen om djurskydd. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan ges samma befogenheter som länsstyrelsen att ingripa mot försummelser vad gäller

vård och behandling av djur. Försöksverksamhet med utvidgat kommunalt ansvar på djurskyddsområdet pågår i Bräcke, Gnosjö, Haninge, Helsingborgs och Örebro kommuner.

Livsmedelskontroll

Personal som arbetar med livsmedel skall enligt livsmedelsförordningen gå igenom hälsokontroll en gång om året. Dessa bestämmelser har ansetts vara alltför omfattande. Statens livsmedelsverk har därför utfärdat förenklade föreskrifter om personalhygien. De förenklade föreskrifterna innebär att miljö- och hälsoskyddsnämnden i en frikommun får ge dispens från bestämmelserna om årlig hälsokontroll. Vidare får miljö- och hälsoskyddsnämndens personal istället för läkare och leg. sjuksköterska möjlighet att lämna den årliga hygieninformationen till personal som arbetar med livsmedel. Försöksverksamhet med de förändrade reglerna bedrivs av Bräcke, Gnosjö, Helsingborgs och Örebro kommuner.

Lantbruksdelegation

Bräcke kommun har i frikommunförsöket aktualiserat olika glesbygdsfrågor. Genom ett sådant initiativ fick lantbruksstyrelsen i uppdrag att inrätta en delegation för ärenden i lantbruksnämnden som berör Bräcke kommun. Delegationen har till uppgift att fatta beslut om tillstånd enligt jordförvärvslagen (förvärvstillstånd), statligt stöd till investeringar i företag (glesbygdsstöd, rationaliseringsstöd), m. m. Målsättningen för delegationens verksamhet är att man bättre skall kunna utnyttja de förutsättningar som finns för jord- och skogsbruk och att stärka kommunens egen roll i beslutsprocessen.

Beslutsordningen i delegationen är likartad den som tillämpas i lantbruksnämnden. Skillnaden är att det finns

tjänstemän inom lantbruksnämndens kansli som har som särskild uppgift att bereda ärenden som berör Bräcke kommun. Delegationens arbete har under den första tiden väsentligen varit inriktad på att, tillsammans med kommunens glesbygdsprojekt, informera om olika typer av glesbygdsstöd till kommunens företag och invånare. Vidare har ett antal utbildningsträffar arrangerats och studieresor gjorts med företagare i kommunen.

Gränsvärdeskontroll

En del av frikommunernas förslag på miljöskyddsområdet kräver inte lagändringar. Vi har då klargjort att det är möjligt att genomföra förslaget inom ramen för nuvarande regler. Ett sådant exempel är möjligheten att överföra tillsynsansvaret för gränsvärdeskontroll och besiktning av vissa vatten- och avloppsanläggningar från länsstyrelsen till kommunen. I ett annat fall har vi klargjort att kommuner kan ta över länsstyrelsens dispensrätt enligt naturvårdslagen för byggande inom strandskyddsområde.

Hälso- och sjukvård, social omsorg

Landstingens och kommunernas ansvar för människornas sociala välfärd är omfattande och mångfasetterat. Det är därför inte överraskande att ett stort antal frågor aktualiserats i frikommunförsöket. En del av dessa har gällt förändringar i lagar och andra författningar som gett frikommunerna möjlighet att bedriva försök. I ett flertal fall har dock förändringsförslagen tagits upp i samband med generella reformer. I några avseenden har statligt stöd lämnats för att genomföra olika projekt. Av de 40-tal frågor som behandlats inom detta område är det endast ett fåtal som inte har lett till några åtgärder.

Försök inom hälso- och sjukvården

I riktlinjerna för frikommunförsöket anges att nya vägar bör prövas för samverkan mellan landsting och kommuner. Det är enligt civilministern viktigt att man kan finna former för ett praktiskt samarbete. Avsikten är däremot inte i första hand att frågor om förändringar i huvudmannaskap skall prövas i försöksverksamheten.

Kommunalt ansvar för primärvården

Inom frikommunprojektets ram pågår försök med kommunalt ansvar för primärvården. I Örebro har kommundelsnämnden i Vivalla-Lundby genom avtal med landstinget tagit över driftansvaret för närvården i kommundelen under en försöksperiod på tre år. Landstinget anvisar ett årligt ramanslag till kommunen. Personalen är dock fortfarande landstingsanställd. Ett liknande avtal har också upprättats mellan Gnosjö kommun och landstinget i Jönköpings län. Avtalet innebär att kommunen tar över ansvaret för primärvården inom Gnosjö primärvårdsområde. Försöket skall pågå t. o. m. 1991.

Enhetstaxa

Örebro läns landsting har tagit upp frågan om enhetliga patientavgifter. Detta har lett till att riksdagen beslutat om försöksverksamhet i frilandstingen. Försöket innebär att landstingen får ta ut en enhetlig taxa på 40 kronor för läkarvård och annan sjukvårdande behandling.

Intygsfri sjukskrivning

Vid den probleminventering som Jämtlands läns landsting gjorde vid frikommunförsökets början aktualiserades ett projekt om förlängd intygsfri sjukskrivning. Inom några försäkringskassor, däribland Jämtlands län, pågår nu

en försöksverksamhet med ”utvidgning av rätten till egen sjukskrivning”. Försöket innebär att sjukintyg fordras först fr. o. m. den femtonde dagen efter sjukanmälan. Riksförsäkringsverket stödjer projektet bl. a. genom ekonomiska anslag för information och utvärdering.

Receptförskrivningsrätt

Jämtlands läns landsting har också tagit upp frågan om försök med receptförskrivningsrätt för distriktssköterskor. En sådan försöksverksamhet kommer att påbörjas i länet under 1988 och omfatta ett fyrtiotal distriktssköterskor. I Jämtlands län har en lokal projektgrupp bildats med representanter för landstinget, distriktsläkarna och läkemedelskommittén. Distriktssköterskorna har genomgått utbildning vid vårdhögskolan i Östersund. Socialstyrelsen skall bl. a. ansvara för försökets utvärdering. Riksdagens beslut innebär också att lagen om begränsning av läkemedelskostnader tillämpas för försöksverksamheten.

Tillsättning av tjänster

I frikommunförsöket behandlas en fråga som berör folkvandvården. Frilandstingen har möjlighet att tillämpa ett enklare sakkunnigförfarande vid tillsättning av tjänst som chef för specialisttandvård. Försök med de ändrade bestämmelserna pågår i Örebro läns landsting.

Samverkan med försäkringskassan

I frikommunförsöket ingår några frågor som gäller samverkan med försäkringskassan. En försöksverksamhet pågår i Örebro kommun där administrationen av socialbidrag förts över till försäkringskassan i två kommundelar. Syftet med försöket är att åstadkomma bättre effektivitet och samordning av resurserna för bidragshantering och

rehabiliteringsinsatser. Effekterna för försäkringstagarna och socialtjänstens verksamhet skall också studeras.

I Örebro kommun pågår också ett annat försök tillsammans med försäkringskassan. Det gäller handläggningen av underhållsbidrag som försäkringskassan nu sköter i stället för socialförvaltningen. Regeringen har medgivit att sådana försök får bedrivas vid fyra allmänna försäkringskassor. Av en rapport från riksförsäkringsverket framgår att försöksverksamheten slagit väl ut. Handläggningstiderna har blivit kortare och servicen till allmänheten förbättrats. En orsak till detta är att försäkringskassan redan har den information som behövs för att besluta om underhållsbidrag. För båda de här nämnda projekten har riksförsäkringsverket och regeringen anslagit särskilda medel.

Rehabilitering utan gränser

Flera frikommuner och landsting har framfört önskemål om ett utökat samarbete mellan kommunens socialtjänst, landstinget, försäkringskassan, arbetsförmedlingen och samhällsföretag då det gäller rehabiliteringsfrågor.

En vidgad samverkan på detta område anser vi angelägen. Exempel på de initiativ som tagits är projektet "Rehabilitering utan gränser" som har initierats av den s. k. Paraplygruppen i Stockholms län. I denna ingår företrädare för länsarbetsnämnden, hälso- och sjukvårdsförvaltningen, socialförvaltningen, Svenska kommunförbundets länsavdelning samt försäkringskassan. Av frikommunerna deltar Tyresö kommun. Avsikten är att socialtjänsten, försäkringskassan och arbetsförmedlingen skall intensifiera sitt samarbete i rehabiliteringsärenden. Regeringen har beviljat särskilda medel som bör disponeras för projekt med okonventionella lösningar.

Då det gäller förslag till en ny form av ersättning från försäkringskassan, s. k. rehabiliteringslön, samt flexiblare regler för arbete vid sjukskrivning ses dessa frågor f. n. över av den s. k. rehabiliteringskommittén.

Barnomsorg och social hemtjänst

Ett önskemål från Bräcke kommun har varit att få disponera statsbidragen till barnomsorg och social hemhjälp på ett friare sätt. Dessa förändringsförslag ledde till att regeringen beviljade kommunen medel för utvecklings- och förnyelsearbete. Genom dessa insatser har två serviceprojekt kommit till stånd. I det ena fallet är syftet att samlokalisera olika kommunala aktiviteter och i det andra prövas hur servicen till pensionärer i glesbygd kan förbättras.

"Alla åldrars hus" används på dagtid till förskola och som samlingspunkt för personalen inom äldreomsorgen. På kvällstid utnyttjas lokalen som ungdomsgård och av föreningar. Solbacken – som gården heter – har blivit en hela byns angelägenhet och har skapat engagemang hos befolkningen. Genom samverkan över förvaltningsgränserna har en bättre verksamhet kunnat skapas.

Serviceverksamheten vid Hungegården är också ett exempel på samverkan i glesbygd mellan olika intressenter. Projektet leds av representanter för kommunen, landstinget, kommundelsnämnden, byutvecklingsgruppen och pensionärsföreningen. Lokaler har ordnats för fotvård åt pensionärer, träningsverksamhet, vårdbiträdesgrupp inom hemtjänsten, barnomsorgskooperativ, idrottsförening och vandrарhem.

För alla frikommuner gäller att de i stället för länsstyrelsen kan fatta beslut om tillstånd för enskilda personer eller sammanslutningar att bedriva förskole- eller fritidshemsverksamhet.

Generella frikommunbeslut

En del av frikommunernas förändringsförslag på omsorgsområdet har tagits upp i samband med att beslut fattats om generella åtgärder. Ett exempel på detta utgör den nya omsorgslagen. Genom denna är det möjligt för landstingen att träffa avtal med kommunerna att dessa skall överta en eller flera omsorger. Några av frikommunernas önskemål om statsbidragens utformning har behandlats vid riksdagsbeslut om bidrag till missbrukarvård och kommunal barnomsorg. Båda besluten syftar till en friare disposition och förenkling av reglerna. Utformningen av bilstödet till handikappade har också tagits upp i frikommunförsöket. Ett generellt förslag har lagts som förbättrar villkoren. För landstingens del har behörighetsbestämmelserna ändrats vid förordnande av icke behörig vikarie på vissa läkartjänster.

Arbetsmarknadspolitik

Inom sysselsättningspolitiken har de kommunala insatserna avgörande betydelse. Frikommunförsöket har på detta område visat att kommunerna och landstingen vill ta ett ökat ansvar. En del av förändringsförslagen har tillgodosetts genom försöksverksamhet med ökat kommunalt inflytande på den statliga arbetsmarknadspolitik.

Arbetsförmedlingsnämnder

Genom frikommunförsöket har en ny form för samarbetet mellan stat och kommun införts. I frikommunerna har lokala arbetsförmedlingsnämnder inrättats. I Ale, Bräcke, Haninge och Tyresö tillsätts nämndens ordförande på förslag av kommunen. Arbetsförmedlingsnämnden får inom givna ekonomiska ramar besluta om fördelningen av medel för beredskapsarbete och rekryteringsstöd samt avgöra

beredskapsperiodens och rekryteringsstödet längd upp till 12 månader. Nämnden får vidare inom ramen för statsbidragsreglerna besluta om statsbidragsnivån för beredskapsarbete. Nämnden får också besluta om fördelning av resurser till särskilda insatser för ungdom. I Tyresö kommun får praktik ordnas hos privata arbetsgivare för personer som anvisats kommunalt beredskapsarbete.

I Örebro kommun har olika kommunala åtgärder vidtagits för att skapa sysselsättning. Ett projekt gäller försök med ungdomsarbete. Kommunen har vidare beviljats medel av regeringen till en försöksverksamhet med integrerad svenskundervisning och arbete för flyktingar.

Samordning av nämnder

Genom bestämmelserna om en friare kommunal nämndorganisation har det blivit möjligt att bättre samordna de kommunala insatserna på sysselsättningsområdet. Sambandet mellan utbildning och arbetsmarknadsfrågor har särskilt uppmärksammats. I Ale kommun har en nämnd bildats för arbetsmarknad, rehabilitering och utbildning. I Sandvikens kommun har en gemensam utbildnings- och arbetsmarknadsnämnd inrättats. Även Örebro kommun har beslutat att inrätta en sådan nämnd. Förändringarna syftar till att skapa bättre överblick och möjligheter till bättre resursutnyttjande.

Sysselsättningskontrakt

Även frilandstingen har uppmärksammat sysselsättningsfrågorna. Olika förslag har framförts för att skapa sysselsättning för länets invånare. Genom dessa initiativ har frilandstingen getts möjlighet att sluta olika sysselsättningskontrakt med länsarbetsnämnden. Genom en kombination av beredskapsarbete och arbetsmarknadsut-

bildning kan sysselsättning skapas upp till 12 månader inom vårdområdet.

Generella frikommunbeslut

Frikommunerna har framfört önskemål om ett utökat samarbete mellan arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning. Riksdagens beslut 1984 om en ny organisation för AMU förutsätter ett utvidgat samrådsförfarande med i första hand skolan och länsarbetsnämnden. En förbättrad samverkan mellan olika utbildningsgivare främjas också genom de ökade möjligheter kommunerna fått att bedriva uppdragsutbildning. Ett annat frikommunförslag som genomförts generellt är att åldersgränsen sänkts från 18 till 17 år för ungdomar i ungdomslag som avslutat gymnasieutbildning.

Ett genomgående drag i frikommunernas förändringsönskemål på arbetsmarknadsområdet är behovet av samverkan mellan olika intressenter. I dessa fall finns i regel inget hinder i statliga bestämmelser. Exempel på sådana frågor är ett närmare samarbete mellan landsting och länsarbetsnämnd för att lösa problem med arbetsanpassning samt mellan landsting och Samhall för att genomföra ett projekt för förståndshandikappade.

Frikommunfrågor i övrigt

Utöver den områdesvisa genomgång som här gjorts finns ett antal frikommunfrågor som inte naturligt kan hänföras till någon sektor. I det följande redovisas de återstående frågor som lett till åtgärder i försöksverksamheten.

☐ På förslag av Haninge kommun har frikommunerna undantagits från lagen om *tillsyn över stiftelser* om förmö-

genheten i stiftelse som förvaltas av kommunen är mindre än 200 000 kr.

☐ Helsingborgs kommun har på försök tagit över beslutanderätten i vissa *skyddsrumsfrågor* från länsstyrelsen.

☐ Statsbidrag till konsulentverksamheten inom *hemslöjden* kan utgå till annan huvudman än landsting. I Jämtlands läns landsting pågår försök med utvecklingsfonden som huvudman.

☐ På förslag av Helsingborgs kommun har frikommuner na getts möjlighet att ta över länsstyrelsens och polismyndighetens beslutanderätt för tillstånd att anordna lokala *bingospel* och vissa andra lokala lotterier.

☐ Genom initiativ av Helsingborgs och Örebro kommuner får alla kommuner i fortsättningen bestämma om *trafikövervakarnas uniformer*.

☐ Haninge kommun har ställt frågan om det är möjligt att sälja idéer och *uppfinningar* som görs inom en kommun. Vi har därvid klargjort att sådana åtgärder enligt vår bedömning ryms inom ramen för den kommunala kompetensen.

Riksdagsbeslut om utvidgad försöksverksamhet

I regeringens proposition våren 1987 om aktivt folkstyre i kommuner och landsting behandlas en rad kommunala demokratifrågor. Riksdagen har i mars 1988 tagit ställning till förslagen. I flera avseenden berörs frikommunförsöket. I det följande lämnas en redovisning för riksdagens beslut.

Friare nämndorganisation

Regeringens förslag innebar vidgade möjligheter för kommunerna att förändra den kommunala nämndorganisationen på central nivå inom i första hand det specialreglerade området. Som motiv för detta angav civilministern att gjorda utvärderingar visar att erfarenheterna av decentraliseringsarbetet i huvudsak är positiva. Det ansågs angeläget att ge kommuner som infört lokala nämnder möjlighet att anpassa och utveckla sin nämndorganisation. Nya organisatoriska förutsättningar borde skapas inför nästa mandatperiod.

I konstitutionsutskottets betänkande framhålls att man ser positivt på decentraliseringsåtgärder som syftar till att fördjupa och förstärka den kommunala demokratin. Utskottet var dock inte berett att tillstyrka en permanent lagstiftning. Vissa av förslagen har enligt utskottet endast prövats i begränsad omfattning. Någon slutlig utvärdering har heller inte kunnat göras av de försök med en

friare kommunal nämndorganisation som bedrivs med stöd av frikommunlagen.

I stället för en generell lagstiftning har riksdagen på förslag av konstitutionsutskottet beslutat att de ökade möjligheterna till decentralisering i första hand skall prövas inom ramen för det pågående frikommunförsöket. I princip skall det bli möjligt för de kommuner som så önskar att bedriva försöksverksamhet enligt frikommunlagen. Regeringen ges möjlighet att föreskriva vilka kommuner som får bedriva försöksverksamhet. Utgångspunkten för regeringens prövning bör enligt riksdagens beslut vara att önskemål från kommunernas sida att få tillämpa lagen bör godtas om det inte föreligger särskilda skäl som talar mot detta. Ändringarna i frikommunlagen träder i kraft den 1 maj 1988 och lagens giltighetstid förlängs till utgången av år 1991. Lagtexten framgår av bilaga till rapporten.

Vid riksdagsbehandlingen togs också frågan om ytterligare dispenser upp. Riksdagen anslöt sig till följande uttalande av konstitutionsutskottet:

"Under beredningen av det nu aktuella ärendet har uppmärksamats att det för de kommuner som kommer att tillämpa frikommunlagen kan finnas ett behov av dispenser i anslutning till de förändringar av nämndorganisationen som prövas. Bl. a. har pekats på frågan om dispens från statliga regler vad gäller skolchef i kommun. Det kan också tänkas att frikommunerna vill tillämpa dispenser som medgetts tidigare i försöksverksamheten. Enligt utskottet bör det ankomma på regeringen att efter vederbörlig beredning pröva behovet av ytterligare avsteg från författningar och vid behov förelägga riksdagen förslag."

Fortsatt kommunallagsarbete

En översyn av kommunallagen görs f. n. av en arbetsgrupp i civildepartementet. Avsikten är att ett betänkande skall

föreligga vid halvårsskiftet 1988. Riksdagen anser att beredningsarbetet därefter bör ske under medverkan av representanter för de politiska partierna i riksdagen. En viktig uppgift blir därvid att beakta erfarenheterna av den nuvarande lokalorganslagen och utvärderingen av frikommunförsöket. I detta sammanhang kan det enligt riksdagens uttalande vara naturligt att överväga frågan om behovet av en generell organisationsfrihet för kommunerna. Samtidigt bör en översyn göras av de jävs- och sekretessregler som bör gälla den kommunala nämndverksamheten. Riksdagen framhåller vidare att det bör ankomma på stat-kommunberedningen att svara för utvärderingen av den utvidgade försöksverksamheten.

I det fortsatta kommunallagsarbetet bör enligt riksdagens mening ytterligare frågor tas upp. Direktvalda lokala nämnder bör kunna övervägas liksom möjligheterna att förbättra de mindre partiernas insyn och arbetsförhållanden i kommunalpolitiken. De i propositionen framlagda lagförslagen om de anställdas och de förtroendevaldas uppgifter anser riksdagen också bör behandlas i samband med en ny kommunallag.

Samråd med brukarna

I frikommunförsöket har olika frågor tagits upp om brukarinflytande. Riksdagsbeslutet om aktivt folkstyre innebär att ändringar görs i kommunallagen som stärker brukarnas medverkan i den kommunala beslutsprocessen. De kommunala nämnderna skall verka för att samråd sker med brukarna. Det ankommer på kommunstyrelsen och andra nämnder – om inte annat framgår av speciallagstiftningen – att avgöra formerna för samrådet liksom hur brukarnas deltagande skall vägas mot andra hänsyn som är viktiga i en förvaltningsverksamhet. Bestämmel-

sen har getts en allmän utformning. Ett uteblivet samråd i ett visst ärende innebär därför inte att beslutet blir ogiltigt. Brukarinflytandet förstärks också genom en annan kommunallagsändring som anknyter till lagens delegeringsregler. Ett delegeringsuppdrag från styrelsen eller en nämnd till en anställd skall i fortsättningen kunna förenas med villkor om samråd med brukarna. Ytterst skall emellertid beslutanderätten ligga kvar hos nämnden om enighet inte kan uppnås.

Ökad målstyrning

Ett väsentligt syfte med frikommunförsöket är att vidga kommunernas och landstingens möjligheter att besluta om sin egen organisation och verksamhet. Frikommunerna har väckt olika förslag med denna inriktning. En fråga som diskuterats gäller ramanslag till nämnderna. Riksdagen har nu beslutat om ändring i kommunallagen som preciserar gränserna för fullmäktiges möjligheter att ge vida anslagsbemyndiganden. I samband med att budgeten fastställs eller anslag beviljas får fullmäktige uppdra åt styrelsen eller annan nämnd att genomföra en viss verksamhet inom ramen för de riktlinjer eller andra generella beslut om verksamheten som fullmäktige har fastställt. Riksdagen betonar att förslaget inte innebär någon förändring i kompetensfördelningen mellan fullmäktige och nämnderna.

Frikommunförsök i Norden

Det svenska frikommunförsöket har stått modell för utformning av liknande projekt i Danmark och Norge. Den finska regeringen står i begrepp att överlämna en proposition till riksdagen med förslag om att ett finskt frikommunförsök skall starta vid årsskiftet 1988/89. Nordiska rådet har också beslutat om en försöksverksamhet.

Danmark

Frikommunförsöket i Danmark startade i januari 1985 med att 22 kommuner och 5 amtskommuner (landsting) utsågs till frikommuner av regeringen. Det danska folketinget antog en lag om frikommuner som gäller till utgången av år 1989. I lagen anges generella bestämmelser för försöket. Lagen gav också frikommunerna möjlighet att genomföra försök inom social- och undervisningsområdena. Ett år senare antog folketinget en ny frikommunlag som väsentligt utökade frikommunernas möjligheter till försök inom en rad verksamhetsområden. Då förlängdes också frikommunperioden till den 31 december 1993. Under våren 1988 kommer antalet frikommuner att utökas med åtta kommuner och ett amt. Totalt kommer alltså 30 kommuner och 6 amt att vara frikommuner i Danmark.

Syftet med det danska frikommunförsöket är att ge regering och folketing upplysning om vilka uppgifter kommunerna kan påta sig, och hur kommunerna bäst utifrån egna förutsättningar kan bedriva den verksamhet som

man har ålagts. Från regeringens sida betonas att det finns intresse för att få fram en mer nyanserad lagstiftning för kommunerna, som i högre grad än den nuvarande ger den enskilda kommunen möjlighet att välja en lösning som passar de lokala behoven.

I likhet med vad som gäller för det svenska frikommunförsöket finns vissa begränsningar i den danska frikommunlagen. Försök vilka har till syfte att göra ingrepp i löne- och anställningsförhållanden kan inte godkännas. Det samma gäller försök som går emot den ekonomiska politik som riksdag och regering för. En annan förutsättning för godkända försök, är att de är utgiftsneutrala mellan stat och kommun liksom även mellan kommunerna inbördes. För övrigt står det kommunerna fritt att föreslå försök som man finner lämpliga. Försök som har godkänts för en kommun kan, efter godkännande av vederbörande minister, även genomföras av andra frikommuner.

Fram till mars 1988 har ca 180 försök godkänts. Hälften av dessa berör skolområdet. Ett av huvudsyftena med dessa försök är att skapa nya samarbetsformer mellan politiker, föräldrar, lärare, elever och den kommunala administrationen. Försök har också påbörjats med att utöka skolmyndighetens uppgift till att även omfatta sysselsättningsfrågor för ungdomar. Cirka en fjärdedel av de godkända försöken berör miljö- och planfrågor, samt indelningsfrågor. Här har beslutsrätten förts över från amtsråd till kommunfullmäktige. Resterande försök fördelas ungefär jämnt på arbetsmarknads-, bostads-, industri-, jordbruks- och socialdepartementens områden.

I Danmark är det i första hand kommunen som ansvarar för utvärderingen av det enskilda försöket. Fackdepartementen skall vid godkännande av försöken tillse att det kommer till stånd en sådan utvärdering. För försök som påverkar centrala politiska, juridiska och/eller ekonomis-

ka beslut, är regeringen beredd att ställa ekonomiska resurser till förfogande för utvärdering. Sådana har också beviljats i ett flertal fall.

Inrikesministeriet arbetar med målsättningen att resultaten av frikommunförsöket med nya kommunala styrformer skall föreligga så tidigt att det går att utnyttja erfarenheterna redan inför nästa danska kommunalval som äger rum i november 1989.

Norge

I Norge startade frikommunförsöket våren 1986 då stortinget antog lagen om försöksverksamhet i kommuner och fylkeskommuner. 20 kommuner och 4 fylkeskommuner (landsting) har efter ansökan hos regeringen givits status som frikommuner.

Försöket i Norge syftar till att bättre anpassa den kommunala förvaltningen till lokala behov, ge bättre service till invånarna samt att effektivare utnyttja befintliga resurser. Detta skall ske genom att kommunerna ges dispens från lagar och förordningar som fastlägger hur uppgifter skall lösas och verksamheten organiseras. Frikommunerna skall i stället besluta om egna regler. Dessa skall godkännas av Konungen. Liksom i Sverige tillåter inte frikommunlagen att den enskildes rättssäkerhet sätts i fråga.

Frikommunlagen i Norge omfattar hela den kommunala verksamheten. Meningen är att kommunerna själva skall lägga fram förslag om förändringar. Det kan gälla hur uppgifter skall lösas eller hur den kommunala organisationen skall utformas. Hela ansvaret för både idé, utformning av konkret förslag och genomförande ligger lokalt.

Frikommunförsöket är ett led i förnyelsen av den offentliga förvaltningen i Norge. Arbetet med att vidareutveckla den kommunala självstyrelsen förs vidare i frikommunförsöket. Man har genom försöket öppnat för en kritisk granskning av existerande lagar och föreskrifter för att få dem anpassade till dagens behov i skilda kommuner. Inför starten av frikommunförsöket inbjöds Norges kommuner att inkomma med förslag på frikommunprojekt. Följande fem huvudområden framkom:

- ☐ näringslivs- och sysselsättningsfrågor – med samordnad näringsutveckling som mål
- ☐ barn- och ungdomsfrågor – med en samlad syn på frågor om miljö, skolutveckling och administrativ förenkling som mål
- ☐ hälso- och socialsektorn – med samordning, effektivisering och förbättring av servicen som mål
- ☐ plan- och byggfrågor – med en förenkling av lagstiftningen och snabbare ärendebehandling gentemot allmänheten som mål
- ☐ kommunala styr- och organisationsfrågor – med stärkt politikerinflytande och en effektivare förvaltning som mål.

Vid årsskiftet 1987/88 hade 20 olika projekt godkänts för tio kommuner och tre fylken. Innehållet i projekten innebär dock att betydligt fler dispenser givits i enskilda frågor. Den tidigare nämnda frikommunlagen medger långtgående dispensgivning vilket också regeringen tagit fasta på. Man har vid tillståndsgivningen helt gått på kommunernas framarbetade förslag och godkänt alla som blivit antagna av fullmäktige i kommunen.

Frikommunförsöket i Norge kommer att förlängas med ett år från det ursprungliga förslaget, så att det kan pågå i fyra år till utgången av år 1991. Ett brett forskningsprogram har lagts upp för utvärdering av frikommunförsöket. Totalt satsas 7–9 milj.kr. av vilka regeringen svarar för merparten samt NORAS (Norges råd för anvendt samfunnsforskning) och kommunförbunden för resten.

Finland

I Finland tillsattes i december 1985 en arbetsgrupp med uppgift att utreda förutsättningarna för ett finskt frikommunförsök. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande i januari 1987. Inom inrikesministeriet pågår f.n. arbetet med att färdigställa en proposition i syfte att ett frikommunförsök skall starta vid årsskiftet 1988/89.

Begreppet frikommun står i Finland för försök som avser relationerna mellan stat och kommun. Begreppet servicekommun används för en kommun som arbetar med att förbättra servicenivån inom kommunen. De finska kommunerna har i ett första skede inbjudits att delta i försöket genom att det tidigare nämnda betänkandet sänks på remiss till dessa.

Nordiskt frikommunförsök

Vid Nordiska rådets session i Oslo 1988 behandlades ett medlemsförslag om ett frikommunförsök över riksgränserna i Norden. Förslagsställarna anser att ett intensifierat gränsutbyte särskilt bör komma till stånd inom områdena turism, kommunikationer och transporter, skola, barn- och äldreomsorg samt hälso- och sjukvård. Förslaget antogs vid sessionen och kommer nu att beredas av en projektgrupp inom Nordiska ministerrådet.

Den fortsatta försöks- verksamheten

Genom frikommunförsöket har ett betydelsefullt utvecklingsarbete satts i gång. En diskussion har tagits upp om förnyelse och förändring i såväl den statliga som den kommunala verksamheten. Beslut om dispenser och andra åtgärder har fattats som möjliggjort försök inom olika samhällsområden. Försöksverksamheten spelar därigenom en viktig roll för att stimulera till nytänkande inom hela den offentliga sektorn. Mot den här bakgrunden anser vi det väsentligt att nu göra en uppsummering av den hittillsvarande verksamheten och lägga förslag om det fortsatta frikommunförsökets inriktning.

Försöksperioden bör förlängas

Frikommunförsöket skall enligt riksdagens och regeringens ställningstaganden för fyra år sedan pågå till utgången av 1988. Ett undantag är primärvårdsförsöket som skall pågå ytterligare under tre år. När riksdagen fattade sitt beslut förutsattes att försök som slår väl ut borde kunna genomföras generellt utan att man avvaktar försöksperiodens utgång. I några fall har så redan skett. De hittillsvarande erfarenheterna visar dock att försöksperioden i huvudsak upplevs som för kort. Många försök startade också senare än beräknat. På flertalet områden saknas därför i dag tillräckliga erfarenheter för att dra generella slutsatser.

Förutsättningarna för frikommunförsöket har också förändrats genom riksdagens nyligen fattade beslut om försöksverksamhet med förändringar i den kommunala nämndorganisationen. Som tidigare framgått föreslog regeringen en generell lagstiftning som skulle ge alla kommuner i huvudsak samma organisatoriska frihet som i dag gäller för frikommunerna. Riksdagen var dock inte beredd att godta en permanent lagstiftning då förslagen inte ansågs tillräckligt prövade. I stället förordas att frikommunförsöket i denna del förlängs till utgången av 1991.

Flera skäl talar enligt vår uppfattning för att hela frikommunförsöket bör förlängas med tre år. Vi anser att generella förslag bör grundas på en samlad och allsidig utvärdering. En sådan har ännu inte kunnat göras eftersom försöken inte pågått tillräckligt länge. Riksdagens beslut om en förlängning av lagen om en friare kommunal nämndorganisation får också konsekvenser för hela försöksverksamheten. Till detta kommer vår allmänna bedömning att frikommunförsöket utgör en viktig del i ett allmänt utvecklings- och förnyelsearbete. Det är numera enligt vår uppfattning en inarbetad förändringsmetod med många fördelar för både stat och kommun.

Antalet frikommuner bör utökas

I dag deltar nio kommuner och tre landsting i försöksverksamheten. I ett inledande skede var det naturligt att begränsa antalet försökskommuner. Samtidigt är det självfallet så att ett betydande utvecklingsarbete pågår i ett stort antal andra kommuner och landsting. I vissa fall utgör statliga regler hinder för att driva förnyelseprocessen vidare. Detta har särskilt kommit till uttryck när det gäller möjligheterna att decentralisera och förändra i den

kommunala nämndorganisationen. Det nämnda riksdagsbeslutet ger nu regeringen möjlighet att låta ytterligare kommuner delta i frikommunförsöket i denna del. Detta innebär att försöksverksamheten kan breddas och nya idéer om förändringar i den kommunala verksamheten kan komma att prövas. Vi anser detta väsentligt.

Den utvidgade försöksverksamhet i nämndorganisationsfrågor som riksdagen beslutat om under våren 1988 innebär inga begränsningar i fråga om antalet försökskommuner. Utgångspunkten för regeringens prövning skall vara att kommunernas önskemål bör godtas. Det bör enligt vår mening i huvudsak vara kommuner som tillämpar lagen om en friare kommunal nämndorganisation som också ges möjlighet att delta i frikommunförsöket i övrigt.

Försöksverksamhetens innehåll bör vidgas

Inom ramen för det nuvarande frikommunförsöket har en rad frågor tagits upp. Av de 284 framförda förändringsönskemålen har mer än en tredjedel lett till att möjligheter öppnats att bedriva försök inom olika kommunala verksamheter. I ett 40-tal fall har vi klargjort att förslagen kan genomföras utan ändringar i statliga regler. Vissa frikommunförslag har tillgodosetts genom generella åtgärder.

Försöksmöjligheterna bör i fortsättningen kunna utnyttjas av de nya frikommunerna. Dessa bör också kunna ta upp nya frågor om dispenser och andra åtgärder som ansluter till de förändringar i den kommunala nämndorganisationen som genomförs. För att förverkliga en decentraliserad nämnd- och förvaltningsorganisation kan lättnader inom exempelvis speciallagstiftningen vara nödvändiga.

Pågående försök

De frågor som provas i frikommunförsöket omfattar ett flertal samhällsområden. Inom bostadssektorn pågår försök med kommunal beslutanderätt för viss statlig långivning. På skolområdet är det möjligt att pröva förslag om en friare organisation av skolenheter, friare användning av vissa statsbidrag, utbyte av personal mellan grundskolans lågstadium och förskolan, konferensverksamhet, förläggning av skolarbetstiden, friare fördelning av resurserna till undervisning i B-språk, musikundervisning m. m. På kommunikationsområdet har dispens medgivits för försök med integrering av olika trafikslag inom bostadsområdet.

Inom miljöskydds- och naturvårdsområdet har frikommunerna fått möjlighet att ta över beslutanderätten och tillsynen från länsstyrelsen för vissa ärendegrupper bl. a. viss miljöfarlig verksamhet samt tillstånd att sätta upp skyltar i naturen. Även i fråga om ingripande mot vanvård av djur ges frikommunerna ökade befogenheter. Ett annat område med försöksverksamhet gäller hälso- och sjukvården. Frikommunerna kan här bedriva primärvård under förutsättning att landstinget och kommunen kommit överens om detta. I frilandstingen är det möjligt att ta ut enhetliga patientavgifter inom öppenvården och att friare tillsätta vissa tjänster inom folktandvården.

Arbetsmarknadspolitiken är ett område som ägnats stort intresse i frikommunförsöket. Frikommunernas förslag har lett till att lokala arbetsförmedlingsnämnder inrättats. Några av frikommunerna har getts möjlighet att tillsätta en kommunal ordförande. Nämnden har möjlighet att friare använda statsbidragen för vissa sysselsättningsskapande åtgärder. Frilandstingen kan upprätta avtal med länsarbetsnämnderna, s. k. sysselsättningskontrakt.

Frågan om en friare kommunal nämndorganisation har, som tidigare framhållits, spelat en central plats i frikommunförsöket. Frikommunerna behöver sålunda inte inrätta särskild byggnadsnämnd, miljö- och hälsoskydds-nämnd, skolstyrelse och socialnämnd. Det är vidare möjligt att inrätta lokala utvecklingsgrupper för förvaltning och verkställighet under t. ex. en kommundelsnämnd.

Frikommunerna har vidare en särställning när det gäller förvaltning av stiftelser. De är om deras förmögenhet är mindre än 200 000 kronor undantagna statlig tillsyn. Fle- ra försök innebär att frikommunerna tar över beslutande- rätten från länsstyrelsen. Detta gäller exempelvis beslut om tillstånd för hem för vård och boende, för vissa lotterier och bingo samt för anläggning av motorsport- och skjutba- nor.

Utvidgad försöksverksamhet

Våra erfarenheter av frikommunförsöket visar att ett fort- löpande och ömsesidigt samspel behövs mellan stat och kommun. Försöksverksamheten har mer och mer förskju- tits från ett projekt till en väsentlig del i en process med ett ständigt pågående utvecklingsarbete. Vårt arbete har gett vid handen att statliga organ på olika sätt kan med- verka och stimulera förnyelsearbetet i landsting och kom- muner. I de fall statliga regler lägger hinder i vägen för en önskvärd utveckling i den kommunala verksamheten är det väsentligt att det finns former för att fånga upp och bearbeta de förslag till förändringar som diskuteras på lokal nivå.

Den principiella syn som vi här redovisar på frikommun- försöket bör enligt vår mening leda till att försöksverk- samheten fördjupas och breddas till att, förutom enskilda frågor, omfatta mer generella förändringssträvanden. Vi har i vår rapport "Förnyelse och utveckling" lagt fram ett

program för samverkan mellan stat och kommun. I rapporten framhålls att beredningen bör följa och ta initiativ till olika utvecklingsinsatser. Vi anser det väsentligt att arbeta vidare med frågor om förnyelse av den kommunala självstyrelsen och demokratin. En fråga som därvid bör tas upp gäller statens sätt att organisera och utforma sin styrning i en delvis ny och förändrad kommunal organisation. Ett fortsatt utvecklingsarbete behövs också enligt vår mening för att skapa en helhetssyn på kommunallagstiftningen och för att utvidga informationsutbytet mellan stat och kommun inom olika verksamhetsområden. Vi vill även flytta fram frågor om samverkan inom den kommunala sektorn liksom arbetet med bättre service och ökad valfrihet. Inom de ramar som anges i rapporten kan försök i frikommunerna och frilandstingen bereda marken för permanenta ställningstaganden.

Frågan om förnyelse av den kommunala självstyrelsen och demokratin bör även framgent ges en framskjuten plats i försöksverksamheten. Ett centralt område för frikommunförsöket är det *statliga regelsystemet*. Försöksverksamheten har tydligt visat att statliga bestämmelser ibland utgör hinder för en effektiv kommunal verksamhet. Det råder också betydande missuppfattningar om vilka bestämmelser som faktiskt gäller. Av de förslag som frikommunerna fört fram till regeringen kan en inte obetydlig andel genomföras utan förändringar i statliga regler. Kommunerna har således inte känt till vilka regler som gäller. I en del fall har ett allmänt råd uppfattats som bindande och i andra fall har man tolkat en regel på fel sätt. Det förekommer också att regionala statliga myndigheter "fyllt ut" överordnade regler på ett inte avsett sätt. Dessa erfarenheter torde gälla alla landets kommuner och landsting. Vi anser därför att ett viktigt inslag i det fortsatta utvecklingsarbetet mellan stat och kommun bör vara att finna former för information och kunskapsuppbyggnad om det statliga regelsystemet. Stat-kommunberedningen bör i

samråd med frikommunerna överväga hur denna fråga skall kunna bli en del i frikommunförsöket.

Samtidigt som förändringar av den statliga regleringen görs på det centrala planet är det naturligt att frikommunerna överväger den egna förvaltningens sätt att fungera. Det är angeläget att sambandet mellan statliga regler och kommunernas tillämpning av dessa uppmärksammas. Frikommunförsöket har gett oss erfarenheter om kommunernas och landstingens *egna regelsystem*. Vid den inventering som gjordes i frikommunerna framkom att förvaltningarna ofta upplever de egna reglerna som hinder för verksamheten. På det statliga området pågår ett omfattande arbete med att förenkla och ta bort regler. Olika metoder har använts för att tvinga fram ett ställningstagande till behovet av varje enskild regel. Exempel på sådana åtgärder är "solnedgångsbestämmelser" och "stupstockar". De erfarenheter som kommit fram i det statliga regelförenklingsarbetet borde kunna komma kommuner och landsting till nytta. Även i detta avseende bör stat-kommunberedningen kunna ta initiativ och med frikommunerna överväga hur denna fråga skall kunna tas upp i försöksverksamheten.

Ett utredningsarbete pågår om kommunallagen. I vår rapport framhöll vi att kommunernas och landstingens handlingsfrihet bör vidgas. Det är enligt vår mening naturligt att de principer som ligger bakom kommunallagens utformning slår igenom i speciallagstiftningen. Ett *kommunallrättsligt utredningsarbete* bör initieras för att skapa en enkel och flexibel lagstiftning på alla områden. Även här anser vi att en försöksverksamhet kan vara lämplig för att komma vidare med vissa frågor. I de fall hinder finns i lagar och andra författningar för exempelvis samarbete mellan landsting och kommuner bör beredningen initiera förändringar.

En utveckling mot ramlagstiftning och målstyrning innebär att arbetet med *uppföljning och utvärdering* behöver ägnas ökad uppmärksamhet. Stat-kommunberedningen har regeringens uppdrag att behandla dessa frågor. Det viktigaste syftet med ett nytt uppföljnings- och utvärderingssystem skall vara att redovisa hur verksamhetsmål uppfylls, vilka problem som orsakar brister i måluppfyllelsen, effektiviteten i verksamheten och vilka tecken som tyder på att en revision av lagstiftningen kan vara befogad. Vi har tillsammans med bl. a. kommunförbunden, riksrevisionsverket och statskontoret inlett ett kartläggningsarbete. Metoder för uppföljning och utvärdering av verksamhet inom olika kommunala områden behöver dock prövas i praktiken. Detta bör enligt vår mening vara en lämplig fråga att ta upp i frikommunförsöket.

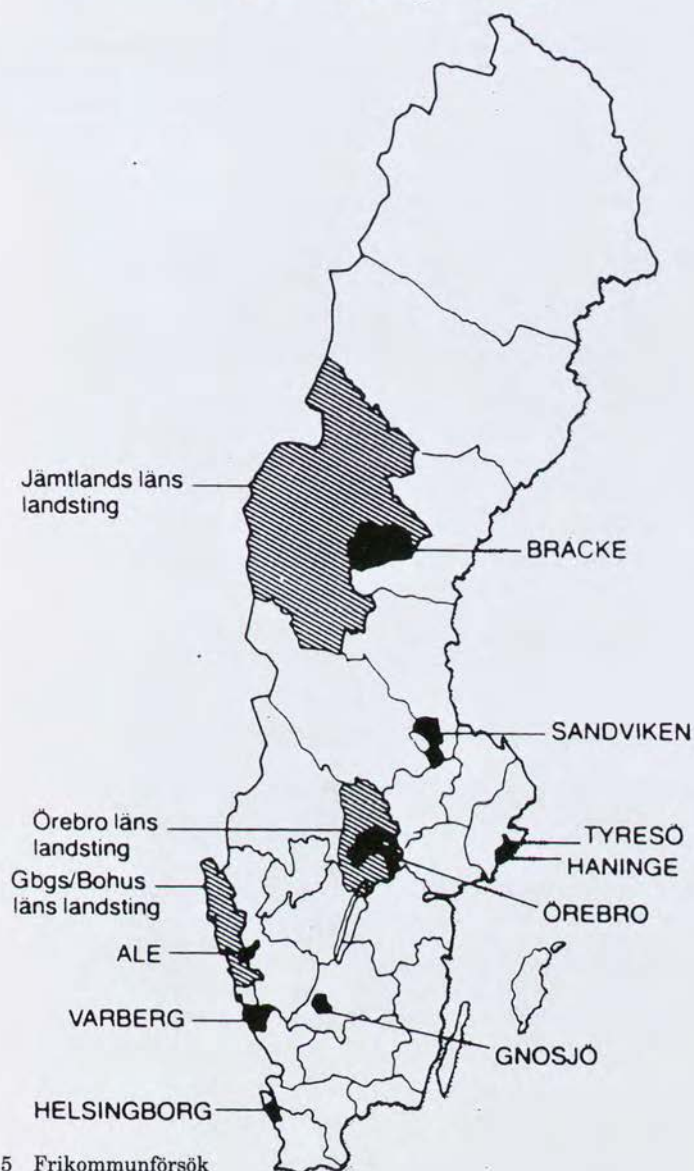
Arbetssätt och utvärdering bör ses över

Riksdagsbeslutet om en utvidgad försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation innebär att stat-kommunberedningens ansvar för frikommunförsöket förlängs fram till år 1992. I konstitutionsutskottets betänkande framhålls vikten av att försöket utvärderas och att den parlamentarikergrupp som är knuten till beredningen deltar i detta arbete. Dessa ställningstaganden innebär att en ny plan för utvärderingsarbetet behöver utarbetas. Betydande insatser bör också liksom hittills göras för att bistå frikommunerna i deras utvecklingsarbete. En nära samverkan med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet är här angelägen. Det är vidare väsentligt att informationsfrågorna ägnas stor uppmärksamhet. Detta kan ske genom tidskriften *Förnya Lokalt* och informationsbladet *Frikommunnytt*. Genom dessa åtgärder bör kunskap och erfarenheter om försöksverksamheten kunna förmedlas till alla landets kommuner och landsting.

En framgångsrik försöksverksamhet bygger på en aktiv och positiv medverkan från olika intressenter. Vår erfarenhet av det hittillsvarande arbetet är att hinder och motstånd redovisats från olika fackområden. Detta har försvårat arbetet med att få till stånd angelägna försök inom olika områden. Vi anser därför att riksdag och regering klart måste markera frikommunförsökets betydelse för att utveckla den offentliga sektorn.

Det svenska frikommunförsöket har väckt uppmärksamhet såväl inom som utom vårt lands gränser. Olika länder har tagit del av våra erfarenheter. Av den tidigare redovisningen framgår att olika frikommunförsök startats eller planeras i Norden efter svenskt mönster. Ett viktigt inslag i det fortsatta arbetet bör därför vara att befrämja ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter om de olika frikommunförsöken mellan de nordiska länderna.

Frikommuner och frilandsting som utsågs 1984

Svensk författningssamling

SFS 1988: 136

Utkom från trycket
den 7 april 1988
Omtryck

Lag

om dels fortsatt giltighet av lagen (1984: 382) om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation, dels ändring i samma lag;

utfärdad den 24 mars 1988.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om lagen (1984: 382) om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation

dels att lagen, som gäller till utgången av år 1988, skall fortsätta att gälla till utgången av år 1991.

dels att 1, 6 och 8 §§ skall ha följande lydelse.

Lagen kommer därför att ha följande lydelse från och med den dag då denna lag träder i kraft.

Allmänna bestämmelser

1 § Kommuner och landstingskommuner får i enlighet med föreskrifterna i denna lag bedriva försöksverksamhet med en annan nämndorganisation än som föreskrivs i lag eller annan författning.

Föreskrifter om vilka kommuner och landstingskommuner (försökskommuner) som försöksverksamheten skall avse meddelas av regeringen. *Lag (1988: 136).*

2 § Försöksverksamheten kan avse såväl nämnder med hela försökskommunen som verksamhetsområde (centrala nämnder) som nämnder med uppgifter som avser en del av försökskommunen eller någon anläggning i denna (*lokala organ*).

Med *fullmäktige* avses i lagen kommunfullmäktige och landstinget.

2 a § Om fullmäktige beslutar det, får en nämnd i en försökskommun, utan hinder av vad som föreskrivs i 3 kap. 12 § tredje stycket och 13 § andra stycket kommunallagen (1977: 179) eller i någon annan författning om anmälan av beslut som har fattats med stöd av uppdrag från nämnden, besluta om i vilken utsträckning sådan anmälan skall ske. Beslut som inte anmäls skall protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt 7 kap. kommunallagen. *Lag (1986: 97).*

¹ Prop. 1986/87: 91, KU 1987/88: 23, rskr. 154.

Centrala nämnder

3 § Fullmäktige i en försökskommun får uppdraga åt en eller flera nämnder att helt eller delvis handha förvaltning och verkställighet som annars enligt lag eller annan författning ankommer på en viss annan nämnd. Detta gäller inte uppgifter som ankommer på kommunstyrelse, förvaltningsutskott, folkhögskolestyrelse och valnämnd.

4 § En nämnd får inte med stöd av 3 § ges i uppgift att bestämma om rättigheter och skyldigheter för försökskommunen i ärenden i vilka nämnden har att företräda försökskommunen som part.

5 § När en nämnd fullgör sådant uppdrag som avses i 3 §, gäller vad som är föreskrivet i lag eller annan författning om den nämnd på vilken uppgifterna annars ankommer.

6 § Upphör verksamheten hos en central nämnd sedan nämndens uppgifter efter beslut av fullmäktige enligt denna lag har tagits över av en eller flera andra nämnder, skall ledamöterna och suppleanterna i den centrala nämnden anses entledigade utan vidare åtgärd. *Lag (1988: 136).*

Lokala organ

7 § Fullmäktige i en försökskommun får inrätta en institutionsstyrelse som för en eller flera anläggningar får handha förvaltning och verkställighet som enligt lag eller annan författning ankommer på miljö- och hälso-skyddsnämnden, skolstyrelsen och socialnämnden. Som förutsättning härfor gäller att uppgiften på grund av sin begränsning till anläggningen och sin beskaffenhet i övrigt lämpar sig för handläggning i en institutionsstyrelse.

I fråga om institutionsstyrelser som inrättas med stöd av denna paragraf skall 2 § andra stycket, 3 § andra stycket, 4 § andra stycket och 5 § lagen (1979: 408) om vissa lokala organ i kommunerna tillämpas.

8 §² Fullmäktige i en försökskommun får lägga en uppgift på ett lokalt organ också i sådana fall då kravet på anknytning till kommunal eller begränsning till anläggning enligt lagen (1979: 408) om vissa lokala organ i kommunerna eller enligt 7 § inte är uppfyllt. *Lag (1988: 136).*

9 § Fullmäktige i en försökskommun får inrätta särskilda organ för att handha förvaltning och verkställighet under ett lokalt organ. I fråga om sådana särskilda organ skall 4 § lagen (1979: 408) om vissa lokala organ i kommunerna tillämpas. Ett särskilt organ får dock inte väcka ärende hos fullmäktige. Dess budgetförslag skall lämnas till det lokala organet inom den tid som detta har bestämt. *Lag (1986: 97).*

Denna lag³ träder i kraft den 1 maj 1988.

SFS 1988: 136

På riksdagens vägnar

BO HOLMBERG

Lennart Aspegren
(Civildepartementet)

³ 1988: 136.

Förteckning över ställningstaganden till frikommunernas förändringsförslag*

Den kommunala organisationen

Försöksmöjligheter

☐ Kommunerna har getts möjlighet att göra avsteg från kravet på särskild socialnämnd, miljö- och hälsoskyddsnämnd, byggnadsnämnd och skolstyrelse.

☐ Kommuner och landsting får full frihet att föra över uppgifter mellan olika nämnder.

☐ Kommunerna får inrätta institutionsstyrelser inom områdena för socialnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, byggnadsnämnden och skolstyrelsen.

☐ Uppgifter kan lämnas till lokala organ även om uppgiften inte är begränsad till kommundelen.

☐ Kommunerna får inrätta särskilda organ för att ha hand om viss förvaltning och verkställighet under ett lokalt organ, t. ex. för en by eller ett bostadsområde.

☐ Kommuner och landsting får göra avsteg från kravet på att beslut som har fattats med stöd av delegering från en nämnd skall anmälas till nämnden.

* I de fall flera kommuner tagit upp samma önskemål anges här frågan endast en gång.

Generella åtgärder

- ☐ Reglerna om kallelse till fullmäktiges sammanträden har förenklats så att kallelse kan ske även på annat tillförlitligt sätt än med posten.
- ☐ Ökade möjligheter har getts att utveckla brukarinflytandet i den kommunala verksamheten.

Avslagna frikommunförslag

- ☐ Möjlighet för en minoritet i fullmäktige att besluta om en kommunal folkomröstning.

Plan- och byggområdet

Försöksmöjligheter

- ☐ Kommunerna har möjlighet att göra avsteg från kravet på särskild byggnadsnämnd.
- ☐ Kommunerna får inrätta institutionsstyrelse inom byggnadsnämndens område.

Generella åtgärder

- ☐ Kommunerna har fått beslutanderätt i fråga om planer.
- ☐ Statliga myndigheters granskning av planer har begränsats.
- ☐ Varierad bygglovsplikt genom kommunala beslut.
- ☐ Förenklad bygglovshantering med bl. a. flexibla krav på nybyggnadskarta, utsättning och besiktningar.

- ☐ Utökade möjligheter till tillfälliga bygglov.
- ☐ Förenklingar i fråga om byggnadsnämndens verksamhet.
- ☐ Byggnadsnämnden får möjlighet att nedsätta eller efterge byggnadsavgift.

Inga hinder i statliga regler

- ☐ Muntligt plansamråd med lantmätare möjligt före planfastställelse.
- ☐ Samordning kan ske av bygglov med annan lovgivning.
- ☐ Lämplighetsprövning av bebyggelse möjlig på grundval av planskisser.

Utredningsuppdrag

- ☐ Statens planverk har haft regeringens uppdrag att i samverkan med bostadsstyrelsen, lantmäteriverket och länsstyrelsernas organisationsnämnd lämna särskild rådgivning till frikommunerna. En rapport har avlämnats som översänts till samtliga kommuner.

Avslagna frikommunförslag

- ☐ Överföring av fastighetsbildning och fastighetsregistrering till kommunerna.
- ☐ Rätt för kommun att själv fastställa och uppbära förrättningsavgift för fastighetsbildning.

- ☐ Slopad skyldighet att infordra yrkesinspektionens yttrande.
- ☐ Befrielse i vissa fall från krav på bygglov.
- ☐ Bygglov som inkluderar alla erforderliga tillstånd.
- ☐ Bygglov kompletteras med "servitut" där byggherren godkänner störningar från verksamhet på grannfastighet.
- ☐ Ändringar i besvärsordningen inom plan- och byggområdet.
- ☐ Plan- och bygglagen införs tidigare i frikommunerna.
- ☐ Möjlighet att genomdriva gårdssamverkan inom kvarter med mer än en fastighetsägare.

Bostadssektorn

Försöksmöjligheter

- ☐ Frikommunerna får besluta om bostadslån för nybyggnad av småhus som skall bebos av lånesökanden.
- ☐ Frikommunerna får också besluta om bostadsanpassningslån och bostadsanpassningsbidrag i kombination med bostadslån.
- ☐ Kommunal beslutanderätt är vidare möjlig i fråga om statligt stöd till vissa förbättringsåtgärder.

Avslagna frikommunförslag

- ☐ Ändring i låneregler så att eftersatt underhåll, energibesparande åtgärder och eget arbete får ingå i låneunderlaget.

Utbildningsområdet

Försöksmöjligheter

- ☐ Kommunerna har möjlighet att göra avsteg från kravet på särskild skolstyrelse.
- ☐ Kommunerna får inrätta institutionsstyrelse inom skolstyrelsens område.
- ☐ Kommunerna har getts möjlighet att fritt fördela basresurser, förstärkningsresurser och tilläggsbidrag mellan olika skolenheter. Vidare har kommunerna getts rätt att utan läns skolnämndens medverkan besluta om anordnande eller indragning av skolenheter.
- ☐ Kommunerna får använda mindre resurser för undervisningen i B-språk än som sägs i skolöverstyrelsens föreskrifter. De resurser som inte utnyttjas får användas för undervisning i andra ämnen.
- ☐ Kommunerna och landstingen ges rätt att fritt fördela statsbidraget till lokal skolutveckling m. m. mellan personalutbildning och lokalt utvecklingsarbete.
- ☐ Landstingen får i stället för skolöverstyrelsen och läns skolnämnden fördela elevplatserna på studievägar inom dels vård-, social- och konsumtionssektorn (VSK-sektorn), dels jordbruks- och skogsbrukssektorn (JST-sektorn).

☐ Kommunfullmäktige i en försökskommun får uppdra åt ett lokalt organ att handlägga frågor om statligt reglerade tjänster som rektor, biträdande skolledare, lärare och Syo-funktionär.

☐ Kommunerna och landstingen får i stället för länsskolnämnden tillsätta tjänster som rektor och studierektor i grundskolan och gymnasieskolan.

☐ Lärare vid kommunal musikskola får under vissa förutsättningar ge undervisning i musik även i grundskolan.

☐ Kommunerna ges möjlighet att anordna utbyte mellan lågstadielärare och förskollärare.

☐ Kommunerna och landstingen får pröva friare former för samverkan i skolan.

☐ Kommunerna ges frihet när det gäller fördelning av PRAO-verksamheten på olika sektorer.

☐ Kommunerna ges rätt att själva besluta att en klass eller grupp som tillhör årskurs 1 eller 2 i grundskolan skall vara fria från skolarbete en skoldag i veckan.

☐ Friare regler för beslut om läsårets förläggning har medgetts för Örebro läns landstings gymnasieskola för jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsutbildning.

Generella åtgärder

☐ Möjlighet till ämneskombinationer i SO- och NO-ämnena m. m.

☐ Ändring av meritvärderingssystemet vid lärartillsättningar.

- ☐ Friare disposition av skolläsningsresurserna.
- ☐ Förenkling av bestämmelserna om huvudlärare och institutionsföreståndare i gymnasieskolan.
- ☐ Möjlighet att medge undantag från bestämmelser om lägsta elevantal för att påbörja kurs inom kommunal vuxenutbildning.
- ☐ Bättre anpassning av skolhälsovårdsinsatserna till aktuella förhållanden.
- ☐ Förenklat förfarande för resursfördelningen till kommunal vuxenutbildning.
- ☐ Större frihet att anpassa kurser och linjer inom gymnasieskolan till den lokala arbetsmarknaden.
- ☐ Förenklat statsbidragssystem för gymnasieskolan.
- ☐ Möjlighet för landstingen att finansiera enstaka kurser inom högskolan med egna medel.

Inga hinder i statliga regler

- ☐ Möjlighet för en kommundelsnämnd att fastställa lokala arbetsplaner för skolan.
- ☐ Kommunalt uppföljningsansvar för 16–17-åringar även om kommunen saknar egen gymnasieskola.
- ☐ Inrättande av särskilda flickklasser vid tekniska linjer inom gymnasieskolan.
- ☐ Tilldelningen av resurser till utbildningsplatser inom gymnasieskolan görs oberoende av om utbildningen innehåller praktikavsnitt.

Avslagna frikommunförslag

- ☐ Större möjlighet att inom gymnasieskolan inrätta linjer för specialkurser särskilt anpassade för kommunens behov.
- ☐ Möjlighet att besluta om bl. a. organisationen av viss del av specialkurserna i gymnasieskolan.
- ☐ Frihet att omfördela platser mellan den s. k. direktra-men och lilla ramen inom gymnasieskolan.
- ☐ Friare regler i fråga om intagning till specialkurser i gymnasieskolan.
- ☐ Möjlighet att använda statsbidrag till lokal skolutveck-ling för att anställa en fortbildningsansvarig för s. k. LUVA-medel.
- ☐ Möjlighet för kommunen att finansiera del av en skol-chefstjänst med statliga medel.
- ☐ Möjlighet för skolstyrelsen att införa en veckas lov på hösten.
- ☐ Möjlighet att göra avsteg från skolöverstyrelsens före-skrifter om högsta antal lektioner för kurser inom kom-munal vuxenutbildning.
- ☐ Möjlighet att inom den kommunala vuxenutbildningen använda 8 000 timmar för undervisning i grupper med färre deltagare än tolv samt specialdestinering av 1 000 elevveckor till folkhögskolor som anordnar utbildning till arbetslös ungdom inom ramen för projekt ungdomsarbete.
- ☐ Kommunalisering av Syo-konsulenterna.
- ☐ Kommunal ackvisition av PRAO-platser genom Syo-konsulenterna.

Miljöskydd och naturvård m. m.

Försöksmöjligheter

- ☐ Kommunerna har möjlighet att göra avsteg från kravet på särskild miljö- och hälsoskyddsnämnd.
- ☐ Kommunerna får inrätta institutionsstyrelse inom miljö- och hälsoskyddsnämndens område.
- ☐ Kommunerna har getts möjlighet att ta över länsstyrelsens tillståndsprövning enligt naturvårdslagen i fråga om rätt att sätta upp reklamskyltar o. d.
- ☐ Kommunerna har getts möjlighet att bedriva försök som innebär att anmälningar om miljöfarlig verksamhet skall göras till kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd i stället för till länsstyrelsen.
- ☐ Kommunerna har getts möjlighet att ta över länsstyrelsens beslutanderätt enligt miljöskyddslagen i fråga om tillstånd att anlägga motorsportbanor och vissa skjutbanor.
- ☐ Kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder har getts samma befogenheter som länsstyrelsen att ingripa mot försummelser i fråga om vård och behandling av djur.
- ☐ Kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder har getts möjlighet att bevilja dispens från kravet på årlig hälsokontroll av personal som arbetar med livsmedel.
- ☐ För Bräcke kommun har en särskild delegation för vissa ärenden i lantbruksnämnden inrättats.

Generella åtgärder

☐ Miljö- och hälsoskyddsnämndens personal får i stället för läkare eller legitimerad sjuksköterska lämna den årliga hygieninformation som skall ske till personal som arbetar med livsmedel.

Inga hinder i statliga regler

☐ Överföring av tillsynsansvaret i fråga om gränsvärdeskontroll och besiktning av vissa VA-anläggningar från länsstyrelsen till kommunen.

☐ Möjlighet för kommunen att ta över länsstyrelsens dispensrätt enligt 16 § naturvårdslagen i fråga om byggande inom strandskyddsområde.

Avslagna frikommunförslag

☐ Upphävande av naturvårdsverkets rätt att överklaga ett kommunalt beslut enligt 15 och 16 §§ naturvårdslagen.

☐ Kommunal beslutanderätt i fråga om täkttillstånd.

☐ Kommunal beslutanderätt i fråga om förordnande och föreskrift om undantag från strandskyddsbestämmelser som avses i 15 § andra stycket naturvårdslagen.

☐ Överföring av tillståndsprövningen för bilskrotsverksamhet från länsstyrelsen till kommunen.

Kommunikationer

Försöksmöjligheter

- ☐ Frikommunerna får tillämpa särskilda trafikregler för att genomföra trafikintegrering i bostadsområden.
- ☐ Försök i frikommunerna har pågått om kommunal beslutanderätt om lokala trafikföreskrifter i vissa fall. Förslaget har gjorts generellt och gäller nu för alla kommuner.

Generella åtgärder

- ☐ Krav på länsstyrelsens tillstånd har avskaffats för anläggningar utanför vägområde som kräver bygglov.
- ☐ Kommuner som är väghållare har tagit över beslutsbefogenheter från länsstyrelsen för en del frågor.
- ☐ Trafikhuvudmännen får rätt att bedriva lokal och regional kollektivtrafik utan linjetillstånd.
- ☐ Kravet på trafiktillstånd för landstingets handikappfordon kommer att slopas.
- ☐ Kommuner som är väghållare får överta ansvaret för viss skyltning från länsstyrelsen.

Inga hinder i statliga regler

- ☐ En speciell "storstadsmodell" för vägvisning från europavägnätet till en kommun.

Avslagna frikommunförslag

- ☐ Kommunal beslutanderätt för transport av farligt gods inom kommunen.

Hälso- och sjukvård, social omsorg m. m.

Försöksmöjligheter

- ☐ Kommunerna har möjlighet att göra avsteg från kravet på särskild socialnämnd.
- ☐ Kommunerna får inrätta institutionsstyrelse inom socialnämndens område.
- ☐ Kommunerna har getts möjlighet att ta över driftansvaret för primärvården från landstinget.
- ☐ Landstingen har getts möjlighet att ta ut enhetliga patientavgifter för läkarvård och annan sjukvårdande behandling.
- ☐ Kommunerna får ta över länsstyrelsens beslutanderätt i fråga om tillstånd för enskilda personer eller samman slutningar att bedriva förskole- eller fritidshemsverksamhet.
- ☐ Landstingen har getts möjlighet att tillämpa ett enklare sakkunnigförfarande vid tillsättning av tjänst som chef vid enhet för specialisttandvård.
- ☐ I Jämtlands läns landsting har en försöksverksamhet möjliggjorts med förlängd egen sjukskrivning som innebär att sjukintyg fordras först fr. o. m. femtonde dagen.
- ☐ I bl. a. Jämtlands läns landsting har försök med receptförskrivningsrätt för distriktssköterskor möjliggjorts.
- ☐ I Örebro kommun har en försöksverksamhet startats med överföring av administrationen av socialbidrag från kommunen till försäkringskassan.

☐ I bl. a. Örebro kommun har det öppnats möjlighet till en försöksverksamhet där försäkringskassan biträder föräldrar med att fastställa och jämka underhållsbidrag till barn samt lämnar förhandsbesked om skäligheten av vissa underhållsbidrag när det gäller bidragsförskott.

☐ Bräcke kommun har getts bidrag till ett utvecklings- och förnyelseprojekt inom barnomsorgen.

☐ Bräcke kommun har getts bidrag till ett utvecklings- och förnyelseprojekt inom den sociala hemhjälpen.

Generella åtgärder

☐ Landstingen har getts ökad organisatorisk frihet i fråga om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda.

☐ Statsbidragen till öppen missbrukarvård får disponeras friare.

☐ De nya reglerna för statsbidrag till kommunal barnomsorg tillgodoser önskemål om avsteg från statsbidragsreglerna för fritidshem.

☐ Landstingen har getts möjlighet att medge dispens från gällande behörighetsbestämmelser vid förordnande av icke behörig vikarie på vissa läkartjänster.

☐ Sjukvårdshuvudmännen har fått särskilt statsbidrag för att öka operationskapaciteten inom sjukvården.

☐ Förslag har lagts fram om ett nytt och förbättrat bilstöd till handikappade.

Inga hinder i statliga regler

- ☐ Flexibla regler för arbete vid sjukskrivning (arbetsprövning).
- ☐ Möjligheter till visst arbete vid sjukskrivning.
- ☐ Personliga befattningar genom överföring av försäkringsmedel.

Avslagna frikommunförslag

- ☐ Möjlighet att införa förlängd föräldraförsäkring i en kommun.
- ☐ Möjlighet till ersättning från försäkringskassan för resor m. m. i samband med vård utomlands.
- ☐ Möjlighet att använda statsbidraget till förskolekonsulenter friare.

Arbetsmarknadspolitik

Försöksmöjligheter

- ☐ I lokala arbetsförmedlingsnämnder som inrättats i frikommunerna har fyra kommuner getts rätt att utse ordförande. I övriga kommuner utser kommunen vice ordförande.
- ☐ Arbetsförmedlingsnämnderna i frikommunerna har getts ökad frihet att disponera statsbidragen till beredskapsarbete och rekryteringsstöd.

- ☐ Beredskapsperiodens och rekryteringsstödet längd får avgöras fritt upp till 12 månader.
- ☐ Resurser som avsatts för beredskapsarbete och rekryteringsstöd får användas för särskilda insatser för ungdomar som fyllt 18 år eller, om de har avslutat gymnasieutbildning, 17 år.
- ☐ Landstingen ges möjlighet att sluta olika sysselsättningskontrakt med länsarbetsnämnden som bl. a. innebär en kombination av beredskapsarbete och arbetsmarknadsutbildning omfattande 12 månader inom vårdområdet.
- ☐ Tyresö kommun har getts möjlighet att erbjuda praktik hos privata arbetsgivare åt personer i kommunalt beredskapsarbete.
- ☐ Inom ramen för det s. k. projekt ungdomsarbete i Örebro har det varit möjligt att inrätta ungdomsarbete hos enskilda arbetsgivare.
- ☐ Örebro kommun har fått bidrag till ett projekt med integrerad svenskundervisning och arbete för flyktingar.

Generella åtgärder

- ☐ Genom den nya organisationen för arbetsmarknadsutbildningen (AMU) och de ökade möjligheterna för kommuner att bedriva uppdragsutbildning tillgodoses önskemål om ett utökat samarbete mellan AMU och den kommunala vuxenutbildningen.
- ☐ Möjlighet har öppnats att placera ungdomar, som fyllt 17 år och genomgått en minst tvåårig gymnasieutbildning, i ungdomslag.

Inga hinder i statliga regler

- ☐ Möjlighet att med stöd av den s. k. främjandelagen genomföra utbyte av arbetstagare mellan olika arbetsgivare genom medverkan av arbetsförmedlingen.
- ☐ Projekt för förståndshandikappade med medverkan av Samhall.

Avslagna frikommunförsök

- ☐ Lagändring för att möjliggöra tidigareläggning av pensionsavgångar.

Frikommunfrågor i övrigt

Försöksmöjligheter

- ☐ Stiftelser som förvaltas av kommunerna undantas från länsstyrelsens tillsyn om förmögenheten är mindre än 200 000 kronor.
- ☐ En frikommun har på försök tagit över beslutanderätten i vissa skyddsrumsårenden från länsstyrelsen.
- ☐ Kommunerna får ta över länsstyrelsens och polismyndighetens beslutanderätt för tillstånd att anordna bingo-spel och vissa andra lotterier.

Generella åtgärder

- ☐ Statsbidrag till konsulentverksamheten inom hemslöjden kan utgå till annan huvudman än landstinget.

- ☐ Kommunerna får själva bestämma hur trafikövervakarnas uniformer skall se ut.

Inga hinder i statliga regler

- ☐ Den kommunala kompetensen medger att kommunerna får sälja idéer och uppfinningar som görs i den kommunala verksamheten.

Avslagna frikommunförslag

- ☐ Förändringar i redovisning av statsbidrag till folkbibliotek.
- ☐ Möjlighet att i en lokal TV-kanal blanda lokalt producerade program med satellitsändningar.
- ☐ Dispens från kravet på att endast typgodkända vattenmätare får installeras.
- ☐ Skattesubventionerade arbetsresor med kollektivtrafik.
- ☐ Kommunalt avgörande inflytande över öppettiderna vid systembutikerna.
- ☐ Utvecklingsfonden ges beslutanderätt ifråga om vissa regionalpolitiska stödåtgärder.
- ☐ Förenklingar i hanteringen av anställning av kulturarbetare i beredskapsarbete.

Stat-kommunberedningens sammansättning

Ordförande

Statssekreterare Jan Nygren

Ledamöter

Budgetchef Inga-Britt Ahlenius
Statssekreterare Monica Andersson
Förbundsdirektör Jan-Åke Björklund
Sakkunnig Odd Engström
Förbundsdirektör Walter Slunge
Statssekreterare Gunnar Svensson

Sakkunniga

Sekreterare Björn Attersved
Avdelningschef Olof Eliason
Departementsråd Peter Honeth
Departementsråd Bo Jonsson
Sakkunnig Anders Lönnberg
Departementsråd Carl-Gunnar Peterson
Sakkunnig Eva Segerström
Sakkunnig Ann-Christin Tauberman
Stadsdirektör Uno Williamsson
Generaldirektör Claes Örtendahl

Experter

Departementssekreterare Birger Höök
Rättschef Per Erik Lindeberg
Departementssekreterare Jörgen Nilsson
Kammarrättsassessor Ingvar Paulsson

Rättschef Rolf Strömberg
Departementssekreterare Erik Westman
Departementssekreterare Lena Eriksson

Parlamentarikergrupp

Riksdagsledamot Anders Andersson (m)
Landstingsråd Bror R Eriksson (c)
Riksdagsledamot Margit Gennser (m)
Riksdagsledamot Inger Hestvik (s)
Riksdagsledamot Jan Jennehag (vpk)
Riksdagsledamot Ulla Johansson (s)
Riksdagsledamot Rune Jonsson (s)
Riksdagsledamot Gunnar Nilsson (s)
Kontorist Margareta Lorentzen (fp)

Sekretariat

Departementssekreterare Birgitta Lerjeryd
Bitr. sekreterare Anita Eriksson

Kommittédirektiv

Dir 1984:28

Tilläggsdirektiv till stat-kommunberedningen (C 1983:02)

Dir 1984:28

Beslut vid regeringssammanträde 1984-06-07

Chefen för civildepartementet, statsrådet Holmberg, anför. Stat-kommunberedningen bör få i uppdrag att svara för att försöksverksamheten med ökad kommunal självstyrelse genomförs och följs upp.

Bakgrund

Stat-kommunberedningen (Dir 1983:30) avlämnade i februari 1984 betänkandet (Ds C 1984:1) Försök med ökad kommunal självstyrelse. Beredningens förslag låg till grund för regeringens proposition och riksdagens beslut om försöksverksamhetens utformning (prop. 1983/84:152, KU 32, rskr 368).

Riksdagens beslut innebär att en försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse skall genomföras i högst nio kommuner och tre landstingskommuner. Försökskommunerna skall ges möjlighet att göra avsteg från statlig reglering och därigenom kunna pröva nya vägar i den kommunala verksamheten. Försöket är avsett att pågå under en fyraårsperiod och att efter utvärdering ligga till grund för mera generella överväganden.

Genom riksdagsbeslutet får regeringen möjlighet att inom ramen för försöksverksamheten göra avsteg från vad riksdagen har bestämt i samband med anvisande av anslag, godkännande av riktlinjer för en viss verksamhet eller annan liknande åtgärd. En lag om försöksverksamhet med en friare kommunal nämndorganisation träder i kraft den 1 juli 1984.

Uppdraget

Stat-kommunberedningen bör enligt min mening svara för att försöksverksamheten genomförs. En viktig uppgift för beredningen blir att hålla

fortlöpande kontakt med försökskommunerna och på olika sätt bistå dem. Beredningen bör också yttra sig över och bereda försökskommunernas framställningar till regeringen om förändringar i den statliga regleringen.

Det är väsentligt att olika försök fortlöpande utvärderas. Stat-kommunberedningen bör svara för att utvärderingen sker på ett systematiskt och allsidigt sätt.

Beredningen skall enligt sina direktiv ha slutfört sitt arbete den 30 juni 1985. Tiden bör med anledning av vad jag har anfört utsträckas så att arbetet med att följa och utvärdera försöksverksamheten kan fullföljas. Beredningen bör senast den 30 juni varje år lämna regeringen en rapport om hur försöksverksamheten fortlöper. En slutrapport bör lämnas senast den 30 juni 1989.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen meddelar stat-kommunberedningen tilläggsdirektiv i enlighet med vad jag nu har anfört.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Civildepartementet)

Källor och litteratur

Betänkanden och rapporter

Försök med ökad kommunal självstyrelse (Ds C 1984: 1)

Statlig reglering av kommunal verksamhet (Ds C 1984: 2)

Staten, kommunerna och den statliga styrningen (Rapport av Jörgen Westerståhl, 1986)

Förändring och förnyelse i kommuner och landsting (Rapport från konferens i Örebro 1986)

Förnyelse och utveckling. En rapport om ökad samverkan mellan stat och kommun (SOU 1988: 25) (Betänkande från stat-kommunberedningen)

Den kommunala självstyrelsen, jämlikheten och variationerna mellan kommunerna (Rapport av Nils Stjernquist och Håkan Magnusson, 1988)

Regeringens propositioner och skrivelser

Proposition (1983/84:152) om försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse

Proposition (1985/86: 42) om försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdens område

Proposition (1985/86: 70) om vissa lagstiftningsåtgärder inom ramen för frikommunförsöket

Proposition (1986/87: 118) om ytterligare försöksverksamhet i frikommunerna, m. m.

Proposition (1986/87:91) om aktivt folkstyre i kommuner och landsting

Skrivelse (1985/86:165) om frikommunförsöket, regelförenklingen och förbättringen av den statliga servicen

Författningssamlingar

Frikommunförsöket. Författningar och regeringsbeslut. (Stockholm 1986)

Frikommunförsöket. Författningar och regeringsbeslut. Supplement (Stockholm 1986)

Frikommunförsöket. Författningar och regeringsbeslut. Supplement II (Stockholm 1988)

Statens offentliga utredningar 1988

Kronologisk förteckning

1. Översyn av utlänningslagsstiftningen. A.
2. Kortare väntan. A.
3. Arbetsolycka - "olycka" eller arbetsmiljöbrott? A
4. Kunskapsöverföring genom företagsutveckling. UD.
5. Samerätt och sameting. Ju.
6. Provning och kontroll i internationell samverkan. I.
7. Frihet från ansvar. Ju.
8. En ny skyddslag. Fö.
9. Sverigeinformation och kulturutbyte. UD.
10. Rätt adress. Fi.
11. Öppenhet och minne. U.
12. Civil personal i försvaret. Fö.
13. Handel med optioner och terminer. Fi.
14. Översyn av bostadsrättslagen m.m. Bo.
15. Medborgarkommissionens rapport om svensk vapenexport. SB.
16. SÄPO - Säkerhetspolisens inriktning och organisation. Ju.
17. Reklamskatten. Fi.
18. Rapport av den parlamentariska kommissionen med anledning av mordet på Olof Palme. Ju.
19. U-lands- och biståndsinformation. UD.
20. En förändrad ansvarsfördelning och styrning på skolområdet. U.
21. Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 1. Fi.
22. Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 2. Fi.
23. SIIESTA - Ett internationellt institut för värdering av miljöriktig teknik. UD.
24. Lotteri i radio och TV. U.
25. Förnyelse och utveckling. C.
26. Frikommunförsöket. C.

Statens offentliga utredningar 1988

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Medborgarkommissionens rapport om svensk vapen-
export. [15]

Justitiedepartementet

Samerätt och sameting. [5]

Frihet från ansvar. [7]

SÄPO-Säkerhetspolisens inriktning och organisation.
[16]

Rapport av den parlamentariska kommissionen med
anledning av mordet på Olof Palme. [18]

Utrikesdepartementet

Kunskapsöverföring genom företagsutveckling. [4]

Sverigeinformation och kultursamarbete. [9]

U-lands- och biståndsinformation. [19]

SIIESTA - Ett internationellt institut för värdering av
miljöriktig teknik. [23]

Försvarsdepartementet

En ny skyddslag. [8]

Civil personal i försvaret. [12]

Finansdepartementet

Rätt adress. [10]

Handel med optioner och terminer. [13]

Reklamskatten. [17]

Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 1. [21]

Ny taxeringslag - Reformerad skatteprocess. Del 2. [22]

Utbildningsdepartementet

Öppenhet och minne. [11]

En förändrad ansvarsfördelning och styrning på skolom-
rådet. [20]

Lotteri i radio och TV. [24]

Arbetsmarknadsdepartementet

Översyn av utlänningslagstiftningen. [1]

Kortare väntan. [2]

Arbetsolycka - "olycka" eller arbetsmiljöbrott?[3]

Bostadsdepartementet

Översyn av bostadsrättslagen m.m. [14]

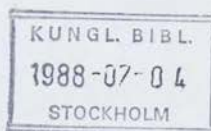
Industridepartementet

Provning och kontroll i internationell samverkan. [6]

Civildepartementet

Förnyelse och utveckling. [25]

Frikommunförsöket. [26]

Riksdagen beslutade 1984 om en försöksverksamhet med ökad kommunal självstyrelse. I den här rapporten lämnar stat-kommunberedningen en redovisning för fri-kommunförsöket. En uppsummering görs av vunna erfarenheter och förslag läggs om den fortsatta försöksverksamhetens inriktning.

ALLMÄNNA FÖRLAGET

ISBN 91-38-10167-X
ISSN 0375-250X